

Sporters in beeld Sportersmonitor 2005-2006

In opdracht van NOC*NSF

**Remco Hoekman
Ruud Van der Meulen
Jo Lucassen
Agnes Elling
Koen Breedveld**

© *W.J.H. Mulier Instituut*
's-Hertogenbosch, oktober 2007

*W.J.H. Mulier Instituut
Centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 188
5201 AD 's-Hertogenbosch*

*t 073-6126401
f 073-6126413
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting	7
1. Inleiding	9
2. Sportbeoefening in Nederland	11
2.1 Sportdeelname	11
2.2 Typen en takken van sport	12
2.3 Investeren in sport: bestedingen en vrijwilligerswerk	15
2.4 Intensiteit van sportdeelname	17
2.5 Tijd en ruimte	21
2.6 Samenvatting	25
3. Achtergronden van sportbeoefening en -beëindiging	27
3.1 Sportloopbanen	27
3.2 Takken van sport; heden en verleden	29
3.3 Motieven om te gaan en blijven sporten	32
3.4 Motieven om te stoppen met een sport	34
3.5 Toeleiding naar sport	35
3.6 Samenvatting	36
4. Kwaliteit van sportaanbod	39
4.1 Gewenste en geboden kwaliteit	39
4.2 Welke aspecten van dienstverlening kunnen beter?	41
4.3 Mag meer kwaliteit ook iets kosten?	43
4.4 Gewenste extra voorzieningen bij huidige sportaanbieder	44
4.5 Opinies en beeldvorming over het verenigingsaanbod	45
4.6 Samenvatting	47
5. Conclusie: naar een gedifferentieerde marketingaanpak en betere benutting van kansen	49
Referenties	55
Bijlage 1: onderzoeksverantwoording	57
Bijlage 2: tabellen	61
Noten	69

Voorwoord

Nederland telt ongeveer 10 miljoen sporters. Welke statistiek men er ook op naslaat, het aandeel sporters in de samenleving is de afgelopen jaren beduidend gestegen.

De sporter van nu heeft daarbij een groter aanbod om uit te kiezen dan de sporter van twintig jaar geleden. Sporten kan men niet alleen bij een sportvereniging, maar ook bij fitnesscentra, golfcourts, sportscholen of op het groeiende aantal Cruyff Courts en Krajicek velden dat Nederland telt. Ook het aantal sporten waar men uit kan kiezen is groter dan voorheen. Nordic walking, knots hockey en kitesurfen zijn de jongste sporten waar mensen plezier aan beleven en gezond door blijven. De sportconsument van tegenwoordig is bovendien mondiger en kritischer dan de recreatiesporter van toen. Sporters stellen steeds hogere kwaliteitseisen, ook aan de sportvereniging. Als sportvereniging kun je er niet meer op vertrouwen dat de sporters vanzelf wel naar je toe komen. Het aanbod van alternatieven is tegenwoordig zo groot dat men de sportvereniging gemakkelijk over het hoofd zou kunnen zien. Fitnessscholen laten geen kans onbenut om potentiële klanten opmerkzaam te maken op hun aanbod.

Maar de sport ondervindt niet alleen concurrentie binnen de sector. Buiten de sport vechten andere aanbieders, zoals wellnesscentra, de media en de games-industrie om de aandacht van de – lijkt wel – steeds drukker bezette consument. Voor velen van hen geldt dat ze de afgelopen decennia meer ervaring hebben opgebouwd in het aan de man brengen van hun diensten dan de sport heeft gedaan.

Het is het gevecht van professionele marketeers versus goedbedoelende vrijwilligers. De sport hoeft in dat gevecht niet kansloos te zijn. Om zich in deze vrijetijdsmarkt te handhaven is het voor sportorganisaties zaak om meer inzicht te krijgen in het gedrag van hun klanten, de sporters, en de motieven die daaraan ten grondslag liggen.

Om die reden investeert NOC*NSF in een goede kennisinfrastructuur voor de sport. De Sportersmonitor 2005-2006 die thans voor u ligt maakt daar deel van uit. De Sportersmonitor 2005-2006 is de eerste in een reeks van terugkerende onderzoeken gericht op het monitoren van uiteenlopende aspecten van het sportgedrag van burgers. Samen met de al langer bestaande Verenigingsmonitor en de vorig jaar gestarte Bondenmonitor (onder regie van de afdeling Kennismanagement van NOC*NSF) moet de Sportersmonitor een belangrijke impuls geven aan het gebruik van onderzoeksgegevens in de onderbouwing van het sportbeleid.

Het NOC*NSF prijst zich gelukkig dat ze in de vormgeving van deze kennisproducten samenwerkt met een gerenommeerd sportonderzoeksinstituut als het W.J.H. Mulier Instituut. Mede dankzij de bereidwillige medewerking van de ruim 5.000 ondervraagden, is de sport een belangwekkende bron van gegevens rijker.

Erica Terpstra
Voorzitter NOC*NSF

Samenvatting

In 2005-2006 heeft het W.J.H. Mulier Instituut in samenwerking met NOC*NSF een Sportersmonitor uitgevoerd. Doel van de Sportersmonitor is om de sportsector handreikingen te bieden voor beleidsvorming en -analyse. Voor de Sportersmonitor zijn eind 2005 ongeveer 5.000 burgers van 6 jaar en ouder schriftelijk ondervraagd over de belangrijkste aspecten van hun sportgedrag (sportdeelname, takken van sport, uitgaven aan sport). Een selectie van deze burgers kreeg eind 2006 ook aanvullende vragen voorgelegd. Van 800 sporters van 25 jaar en ouder is zo unieke informatie verzameld over bijvoorbeeld hun sportverleden, hun motieven om te sporten en hun wensen ten aanzien van het sportaanbod. De Sportersmonitor biedt hiermee een (beleidsmatig) zeer interessant en onmisbaar beeld van de hedendaagse sporter. Beide onderzoeken zijn (na weging) representatief voor de (sportende) bevolking. In dit rapport zijn de belangrijkste bevindingen bijeen gebracht. In 2008 zijn het W.J.H. Mulier Instituut en NOC*NSF voornemens om de Sportersmonitor te herhalen.

Gesegmenteerde sportmarkt

Een ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking doet aan sport. De helft van de sporters (51%) sport ten minste twee keer per week. Dat geldt ook voor groepen waar voorheen minder aan sport werd gedaan, zoals vrouwen, ouderen en lager opgeleiden. Desalniettemin is in het Nederlandse sportlandschap nog sprake van een sterke segmentering. Solo- en non-contactsporters blijven voornamelijk vrouw, ouder en hoog opgeleid, terwijl bij de team- en contactsporters mannen, jongeren en lager opgeleiden nog altijd zijn oververtegenwoordigd.

Vereniging blijft van belang (maar niet voor iedereen)

De verenigingssport is nog altijd de grootste vorm van georganiseerde sport. De helft van de bevolking van 6 jaar en ouder (49%) is lid van een sportvereniging, terwijl een kwart (24%) lid is van een commerciële sportaanbieder. De verenigingssport heeft met name bij de jeugd een streepje voor. 84 procent van de bevolking van 6 tot 18 jaar is namelijk lid van ten minste één sportvereniging. De meeste sporters starten hun sportloopbaan dan ook met traditionele verenigingssporten, veelal voetbal gevolgd door tennis. Op middelbare leeftijd is fitness het populairst. Op oudere leeftijd stappen sporters over naar minder blessuregevoelige sporten als wandelen of keren terug naar het eerder beoefende tennis. Verenigingssporters en mannen sporten vaker en meer uur per week dan commerciële sporters en vrouwen. Verenigingssporters investeren meer tijd in hun sport dan commerciële sporters, voor wie het sporten meer lijkt op een snelle activiteit tussen andere activiteiten door ('McSport').

Trouw aan hun sport

Sporters geven blijk van een grote trouwheid aan hun sport. Eenderde van de sporters (39%) beoefent nog steeds zijn of haar eerste sport en de meerderheid (84%) van de sporters is de afgelopen vijf jaar niet van sport gewisseld. Het vermeende zap-gedrag van de jongere generatie is op basis van dit onderzoek niet aan te tonen.

Winnen niet het belangrijkste

Plezierig en gezond bezig zijn houdt meer mensen bezig dan de drang om te winnen. Meer dan de helft van de sporters (60%) sport dan ook niet in wedstrijdverband. Daarnaast is sociaal contact ook één van de drie belangrijkste motieven om te sporten. Ervaren belemmeringen in sportloopbanen verwijzen over het algemeen naar tijdsdruk, fysieke ongemakken en veranderende interesses, al dan niet samenhangend met de ontstane tijdsdruk en fysieke ongemakken. Kosten en reisafstanden lijken nauwelijks een rol te spelen bij het stoppen met een bepaalde sport (resp. 4% en 2%).

Teveel gedoe en te vieze douches

De verenigingssport kent niet bij alle sporters een positief imago. De meerderheid van de commerciële en ongebonden sporters is van mening dat verenigingssport te duur is, te veel regels en verplichtingen kent en te veel tijd kost. Deze nadelen worden ook door jongeren onderschreven. Ouderen hebben vooral problemen met het prestatieve en agressieve karakter van het (competitieve) verenigingsaanbod. De sporters zijn over het algemeen tevreden over de tijden waarop ze sporten, hoe traditioneel (avonden en weekenden) deze ook zijn. Van de sporters die wedstrijden spelen is 80 procent tevreden over de wedstrijddag en 55 procent over de wedstrijdtijd. De kritieken op de verenigingsaccommodaties hebben vooral betrekking op de netheid van douches en kleedkamers, rookvrije ruimtes en (sociale) veiligheid. Bijna de helft van de sporters (40%) toont zich bereid om meer te betalen voor, bijvoorbeeld, meer deskundige trainers.

Via via

Het merendeel van de sporters (60%) is via via (familie, vrienden, etc.) in contact gekomen met de huidige sportaanbieder. De gedrukte en elektronische media spelen hierbij een zeer geringe rol. Commerciële sporters komen minder via bekenden in aanraking met de sportaanbieder en meer via advertenties en direct mail.

Dichtbij huis

Sporters zoeken de sport over het algemeen dicht bij huis. Driekwart van de sporters (76%) reist in minder dan één kwartier naar zijn of haar sportaccommodatie. De commerciële sporters kennen, mede dankzij de groei van het aantal commerciële sportaanbieders, doorgaans een minder lange reistijd dan de verenigingssporters.

Kansen en uitdagingen voor de georganiseerde sport

Op de gedifferentieerde sportmarkt heeft de verenigingssport het wellicht niet altijd gemakkelijk, maar staat ze zeker niet met lege handen. Sporters die onderlinge competitie, spelplezier en gezelligheid wensen, zijn bij de sportvereniging aan het goede adres. De verenigingssport heeft daarbij de luxe dat de sportloopbaan van de meeste sporters bij hun begint. Bonden en verenigingen zouden wel meer gebruik moeten maken van de mogelijkheden die de jeugdleden met zich mee brengen. Gerichte ledenwerving op ouders van jeugdleden lijkt een zinvolle strategie om het marktaandeel van de georganiseerde sport te vergroten. Daarnaast dienen verenigingen te werken aan de zichtbaarheid, om ook onder de aandacht te komen van diegenen die niet vanzelfsprekend hun weg naar het sportveld vinden. Voorwaarde voor het slagen van deze strategie is wel dat verenigingen hun aanbod van diensten, en met name de kwaliteit daarvan, blijven doorontwikkelen.

1. Inleiding

De Sportersmonitor 2005-2006

De sportwereld fungeert steeds meer als een echte markt, waarin elkaar beconcurrerende aanbieders dingen naar de gunsten van drukbezette en veeleisende sportconsumenten. In die marktsetting wordt het voor sportorganisaties steeds belangrijker om inzicht te krijgen in het gedrag van hun klanten, de sporters, en de motieven die daaraan ten grondslag liggen.

Om hierin te voorzien is in 2005-2006 voor het eerst een Sportersmonitor gehouden, waarvan in dit rapport de resultaten worden gepresenteerd. Deze eerste versie van de Sportersmonitor biedt inzicht in de sportdeelname in het algemeen, en de aard van sportdeelname van de sporters in het bijzonder.

De Sportersmonitor moet door middel van tweejaarlijkse afname inzicht bieden in de motieven, gedragingen en wensen van de sporter teneinde de sportsector, waaronder sportbonden en sportverenigingen, handreikingen te bieden voor beleidsvorming en -analyse.

Om in die behoefte te voorzien zijn, in opdracht van het NOC*NSF, door het Mulier Instituut in 2005 en 2006 twee onderzoeken uitgevoerd. Ten eerste is in 2005 aan ruim 5.000 Nederlanders een korte vragenlijst voorgelegd waarin is gevraagd naar de belangrijkste aspecten van hun sportgedrag (sportdeelname, takken van sport, lidmaatschap verenigingen, vrijwilligerswerk en bestedingen aan sport). Ten tweede zijn, in 2006, aan bijna 800 sporters meer uitgebreide vragen voorgelegd over hun sportgedrag, bijvoorbeeld over de sporten die men vroeger heeft beoefend en de motieven om een bepaalde sport te doen c.q. te zijn gestopt met een bepaalde sport. Samen bieden beide onderzoeken een onmisbaar beeld van de huidige generatie sporters. Beide onderzoeken zijn representatief voor de (sportende) bevolking (voor meer informatie zie bijlage 2).

Analyse en rapportage

In dit rapport wordt verslag gedaan van beide onderzoeken: van de bevolkingsenquête uit 2005 en van het vervolgonderzoek onder sporters uit 2006 (later aangeduid als de sportersenquête 2006). De vragenlijsten van de Sportersmonitor (de bevolkingsenquête en de sportersenquête) zijn na te lezen op de website van het Mulier Instituut (www.mulierinstituut.nl) en van NOC*NSF (www.sport.nl). Meer informatie over beide onderzoeken is opgenomen in bijlage 2.

De opzet van het rapport is als volgt. Eerst wordt in hoofdstuk twee een beeld geschetst van de sportdeelname in Nederland: wie doen er aan (welke takken van) sport en met gebruikmaking van welke sportaanbieders. Hiervoor wordt hoofdzakelijk gebruik gemaakt van de (grotere) bevolkingsenquête uit 2005. Vanaf paragraaf 2.4 wordt overgeschakeld op de sportersenquête 2006 om dieper in te kunnen gaan op de intensiteit en tijd en ruimte van de sportdeelname. In de hoofdstukken drie en vier wordt nadrukkelijker ingezoomd op het sportgedrag en de wensen en voorkeuren van sporters. Voor deze twee hoofdstukken wordt ook gebruik gemaakt van het vervolgonderzoek onder sporters, de sportersenquête uit 2006. In hoofdstuk drie kijken we naar de sportloopbanen die sporters doorlopen, en de motieven die ze aangeven om te beginnen en te stoppen met (bepaalde) sporten en wie of wat de toeleiding tot het sportaanbod heeft verzorgd. In hoofdstuk vier wordt ingegaan op de wensen van sporters ten aanzien van het sportaanbod en de tevredenheid over het sportaanbod. Het rapport wordt afgesloten met een

korte beschouwing en conclusie: welk beeld rijst uit beide onderzoeken op van sporters in Nederland, en wat valt daaruit te leren voor sportaanbieders.
In de bijlagen is meer methodische informatie over beide onderzoeken te vinden (bijlage 1).
Daarnaast zijn enkele tabellen opgenomen in de bijlagen (bijlage 2).

2. Sportbeoefening in Nederland

In dit hoofdstuk wordt op basis van verschillende sportparameters inzicht geboden in de sportbeoefening in Nederland. Waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van de gegevens uit de grotere bevolkingsenquête uit 2005. Met behulp van deze gegevens wordt gekeken hoeveel Nederlanders sporten, in welk verband zij dit doen, welke type sporten (solo, duo of team; contact of non-contact) en welke sporttakken zij beoefenen. Daarnaast worden de bestedingen aan sport, zowel in tijd (vrijwilligerswerk) als in geld, in kaart gebracht.

Vervolgens wordt ingezoomd op de sporters, waarbij gebruik wordt gemaakt van de gegevens uit de (kleinere) sportersenquête uit 2006. Op basis van deze gegevens wordt gerapporteerd over de intensiteit van de sportdeelname (o.a. frequentie, duur, competitiegerichtheid), de tijdsbesteding aan sport en de verplaatsing ten behoeve van de sportdeelname.

2.1 Sportdeelname

Om te meten hoeveel Nederlanders aan sport doen is in de bevolkingsenquête gebruik gemaakt van de landelijk geaccepteerde 'RSO'. Deze Richtlijn Sportdeelname Onderzoek operationaliseert sport als volgt. 'Het gaat om activiteiten die worden verricht volgens gebruiken of regels uit de sportwereld. Te denken valt aan bijvoorbeeld badminton, fitness, toerfietsen, en schaken, maar niet aan tuinieren, vissen, duivensport, puzzelen of fietsen naar de bakker. Sporten die tijdens de vakanties worden beoefend tellen wel mee, sporten tijdens lessen lichamelijke opvoeding op school niet.'

Tabel 2.1 Beoefenen van sport, naar doelgroep en naar verband waarin wordt gesport, minstens 12 keer per jaar, in procenten van bevolking vanaf 6 jaar

	Doet aan sport	Als lid van een vereniging	Als abonnee/lid/ cursist van een fitnesscentrum of andere commerciële aanbieder
Algemeen	81	49	24
Sekse			
Man	84	56	20
Vrouw	77	43	29
Leeftijd			
6-17 jaar	95	84	18
18-24 jaar	92	63	40
25-34 jaar	83	45	34
35-44 jaar	81	44	31
45-64 jaar	76	41	21
65+ jaar	62	29	11
Opleiding			
Laag	79	54	15
Middelbaar	79	47	26
Hoog	86	48	32

Van de bevolking vanaf 6 jaar beoefent 81 procent minstens 12 keer per jaar een sport (tabel 2.1).¹ De helft (49%) van de bevolking is lid van een vereniging. Het verenigingsleven is met afstand de voornaamste vorm van georganiseerde sport. Een kwart (24%) is als abonnee/lid/cursist aangesloten bij een fitnesscentrum of andere commerciële aanbieder. Mannen (84%) beoefenen vaker sport dan vrouwen (77%). Ook zijn mannen (56%) vaker lid van een vereniging dan vrouwen (43%). Opvallend is dat vrouwen (29%) juist vaker dan mannen (20%) abonnee/lid/cursist zijn van een fitnesscentrum of andere commerciële aanbieder.

Jongeren, in de leeftijd van 6-17 jaar, beoefenen het vaakst sport (95%). Vervolgens neemt het percentage dat sport beoefent met het klimmen der jaren geleidelijk af (zie, voor vergelijkbare uitkomsten, de *Rapportage sport* van het SCP; Breedveld en Tiessen-Raaphorst 2006). Maar ook onder personen vanaf 65 jaar beoefent nog altijd zes op de tien personen sport (62%). De negatieve samenhang met leeftijd geldt nog sterker voor het beoefenen van verenigingssport. Ook die bevinding is in lijn met de uitkomsten uit andere onderzoeken (Breedveld en Tiessen-Raaphorst 2006). Minder dan een derde (29%) van de 65-plussers, ofwel senioren, is lid van een vereniging. Vooral jong volwassenen, in de leeftijd van 18-24 jaar, tonen belangstelling voor het commerciële aanbod (40%).

Een mogelijke verklaring voor het verminderd beoefenen van sport naarmate de leeftijd oploopt, is dat mensen als zij ouder worden, stoppen met sport. Te denken valt aan sociale veranderingen in de levensloop, zoals de overgang naar de middelbare school, verkering, studeren, gaan werken, samenwonen, kinderen krijgen, verhuizen, enzovoorts. Verder neemt de kans op blessures toe naarmate iemand ouder wordt. Een andere verklaring is dat oudere personen behoren tot een ouder geboortecohort. Zo waren personen die in 2005 65 jaar waren, in 1955, 15 jaar oud. In die tijd was sportbeoefening vergeleken met vandaag de dag nog niet zo gewoon. Mogelijk beoefende een deel van de personen uit oudere geboortecohorten nooit sport (in plaats van daarmee met het ouder worden te zijn gestopt).

Personen met een HBO/WO-diploma, ofwel hoger opgeleiden, beoefenen het vaakst sport (86%). Middelbaar en lager opgeleiden beoefenen minder vaak sport - het percentage sporters ligt onder voornoemde groepen even hoog. Opvallend is dat door lager opgeleiden het vaakst in verenigingsverband wordt gesport (54%). Hoger opgeleiden kiezen veeleer voor het commerciële aanbod (32%).

2.2 Typen en takken van sport

Hoe zit het met de belangstelling voor verschillende typen sporten? Er zijn hiertoe twee indelingen gemaakt (zie bijlage tabel B2.1). De eerste indeling (naar solosporten, duosporten en teamsporten) betreft de vraag of een sport, volgens de spelregels, zonder of met één of meer medespelers beoefend wordt. De tweede indeling (naar non-contactsporten versus contactsporten) betreft de vraag of een sport, volgens de spelregels, lichamelijke aanraking met tegenstanders toestaat. Merk op: een solosport is doorgaans een non-contactsport. Denk aan atletiek, duiksport en golf. Omgekeerd: een teamsport is veelal een contactsport. Voorbeelden zijn basketbal, handbal en veldvoetbal.

Solosporten vormen – ‘by far’ – de meest beoefende sporten (zie ook Breedveld en Tiessen-Raaphorst 2006). Zeven op de tien Nederlanders van 6 jaar en ouder beoefent een solosport (69%), zoals atletiek (tabel 2.2). Drie op de tien beoefent een duosport (30%), zoals tennis. Iets meer dan één op de vijf beoefent een teamsport (22%), zoals veldvoetbal. Ruim driekwart

beoefent een non-contactsport (77%), zoals korfbal. Eén op de zes beoefent een contactsport, zoals judo (16%).

Tabel 2.2 Beoefenen van sport, naar doelgroep en naar soort sport, in procenten van bevolking vanaf 6 jaar

Doelgroep	Solo	Duo	Team	Non-contact	Contact
Algemeen	69	30	22	77	16
Sekse					
Man	67	37	32	79	26
Vrouw	72	22	12	76	6
Leeftijd					
6-17 jaar	69	45	50	86	37
18-24 jaar	80	39	37	90	31
25-34 jaar	75	32	28	84	22
35-44 jaar	75	28	19	81	13
45-64 jaar	71	25	10	77	6
65+ jaar	49	17	3	53	1
Opleiding					
Laag	62	30	26	70	21
Middelbaar	69	29	21	78	15
Hoog	80	32	19	87	13

De grootste verschillen, naar sekse, maar ook naar leeftijd en opleidingsniveau, doen zich voor bij de contactsporten en/of bij de duo- en teamsporten. Bij de niet-contactsporten en/of bij de solosporten doen zich beduidend minder verschillen voor tussen bevolkingsgroepen.

Vrouwen kiezen veeleer voor een solosport en/of een non-contactsport. Vergeleken met mannen beoefenen zij veel minder vaak een teamsport en/of contactsport. Jong volwassenen (18-24 jaar) beoefenen het vaakst een solosport (80%). Teamsporters zijn het sterkst vertegenwoordigd onder de jeugd (50%). Het beoefenen van teamsport en van contactsport komt onder senioren (65-plussers) nauwelijks voor. Hoger opgeleiden beoefenen bij uitstek solosport (80%) en non-contactsport (87%). Lager opgeleiden, met een diploma op hoogstens VMBO praktisch niveau, kiezen veeleer voor teamsport (26%) en voor contactsport (21%). Het betreft hier met name de team- en contactsport voetbal (niet in tabel).

Takken van sport

Hoe verschilt de belangstelling per tak van sport? Wat is het verband waarin een bepaalde sporttak beoefend wordt?

Fitness cardio/kracht vormt de meest beoefende tak van sport (15%) (tabel 2.3). Op de tweede plek vinden we zwemsport (11%), dit zonder inbegrip van waterpolo.

Hardlopen/joggen/trimmen (10%) en wielrennen/mountainbiken/toerfietsen (10%) zijn gedeeld derde. Fitness cardio/kracht en aerobics/steps/spinning (groepslessen op muziek) (8%), vormen samen de categorie van fitnesssport. Deze categorie is veruit het grootst: bijna een kwart van de Nederlanders (24%) beoefent een dergelijke fitnesssport.

Tabel 2.3 Beoefenen van takken van sport, naar verband waarin wordt gesport, minstens 12 keer per jaar, in procenten van bevolking van 6 jaar en ouder

Sporttak	Beoefenen	Als lid van een vereniging	Als abonnee/lid/cursist van een fitnesscentrum of andere commerciële aanbieder
Fitness cardio/kracht	15	4	11
Zwemsport (excl. waterpolo)	11	3	2
Wielrennen/mountainbiken/toerfietsen	10	1	0
Hardlopen/joggen/trimmen	10	2	1
Tennis	9	8	1
Wandelsport	9	1	0
Veldvoetbal	9	8	0
Aerobics/steps/spinning (groepslessen op muziek)	8	3	6
Gymnastiek/turnen	4	2	0
Danssport	4	2	1
Hockey	3	3	0
Volleybal	3	2	0
Badminton	2	2	0
Golf	2	1	0
Paardensport	2	1	0

Noot: Tabel toont top-15 van sporten die het meest worden beoefend, geordend van meer naar minder vaak beoefend.

De top 5 meest beoefende sporten zijn dus allemaal solosporten, en sporten bovendien die niet via een vereniging of, met uitzondering van fitness, via een commerciële aanbieder worden beoefend. De eerste niet-solo sporten zijn tennis (6^e sport) en voetbal (8^e sport) (ref. Breedveld en Tiessen-Raaphorst). Bij de sporten die als lid van een vereniging worden beoefend, vinden we tennis (8%) en veldvoetbal (8%) wel op een (gedeelde) eerste plek. Fitness cardio/kracht is nu tweede (4%), deze sporttak wordt verhoudingsgewijs weinig binnen het verband van verenigingen beoefend. Als derde vinden we verschillende takken van sport, die alle door ongeveer 3 procent van de bevolking worden beoefend: aerobics/steps/spinning (groepslessen op muziek), hockey en zwemsport (excl. waterpolo).

Het commerciële aanbod bestaat overwegend uit fitnesssport, waaronder fitness cardio/kracht (11%) en aerobics/steps/spinning (groepslessen op muziek) (6%). Een geringere, maar niet te verwaarlozen, groep is abonnee/lid/cursist voor hardlopen/joggen/trimmen, tennis en zwemsport (excl. waterpolo).

Vergeleken met mannen zijn vrouwen oververtegenwoordigd bij fitness cardio/kracht, zwemsport (exclusief waterpolo), wandelsport, gymnastiek/turnen, danssport en paardensport (tabel 2.4). Vooral bij aerobics/steps/spinning (groepslessen op muziek) is het percentage beoefenaars onder vrouwen hoog, zowel in absolute zin, als in relatieve zin (vergeleken met mannen). Vooral bij veldvoetbal valt de ondervetegenwoordiging van vrouwen op. Verder zijn mannen oververtegenwoordigd bij onder andere het wielrennen en het hardlopen.

Onder lager opgeleiden bestaat vooral belangstelling voor traditionele sporten, zoals veldvoetbal en zwemsport. Hoger opgeleiden onderscheiden zich door hun keuze voor recreatieve, gezondheidsgerichte takken van sport, zoals wielrennen/mountainbiken/toerfietsen, fitness cardio/kracht en hardlopen/joggen/trimmen. Ook spelen personen met een diploma in het HBO of WO beduidend vaker golf, hockey of tennis dan personen met hoogstens een opleiding in het MBO. Vermoedelijk wordt dit verschil eveneens verklaard doordat een hoger niveau van opleiding samengaat met een hoger inkomensniveau.

Tabel 2.4 Beoefenen van takken van sport, naar sekse en opleidingsniveau, in procenten van bevolking van 6 jaar en ouder

Sporttak	Man	Vrouw	Laag	Hoog
			Opleidingsniveau*	Opleidingsniveau*
Algemeen	84	77	73	84
Fitness cardio/kracht	15	16	16	19
Zwemsport (excl. waterpolo)	8	13	9	8
Wielrennen/mountainbiken/toerfietsen	14	7	11	14
Hardlopen/joggen/trimmen	13	7	9	15
Tennis	11	8	8	13
Wandelsport	7	11	11	13
Veldvoetbal	16	2	6	3
Aerobics/steps/spinning (groepslessen op muziek)	3	14	9	10
Gymnastiek/turnen	2	6	2	2
Danssport	2	6	2	2
Hockey	3	3	1	3
Volleybal	4	2	2	3
Badminton	3	2	2	2
Golf	3	1	2	6
Paardensport	1	4	1	1

* Resultaten op basis van opleidingsniveau zijn in procenten van bevolking van 25 jaar en ouder

Noot. Tabel toont top-15 van sporten die het meest worden beoefend, geordend van meer naar minder vaak beoefend.

2.3 Investeren in sport: bestedingen en vrijwilligerswerk

Bestedingen aan sport

De jaarlijkse uitgaven door sporters aan het beoefenen van sport² bedragen 354 euro³ (tabel 2.5). Voor contributie en les-/cursusgeld gaat het om gemiddeld 226 euro. Voor kleding, schoeisel en attributen komen de bestedingen uit op 137 euro. Vrouwen besteden meer dan mannen aan contributie en les-/cursusgeld (253 om 199 euro). Mannen geven vergeleken met vrouwen een groter bedrag uit aan kleding, schoeisel en attributen (158 om 112 euro; ref. Tiessen-Raaphorst en Breedveld 2007). Bezien naar leeftijd, liggen de totale uitgaven onder oudere werkenden, in de leeftijd van 35-44 jaar, het hoogst (406 euro). Verschillen in sportuitgaven naar opleidingsniveau zijn betrekkelijk klein.

Tabel 2.5 Uitgaven aan sport, naar doelgroep en naar kostenpost, van sporters vanaf 6 jaar, in euro's

Doelgroep	Contributie en les-/cursusgeld	Kleding, schoeisel, attributen	Totaal
Algemeen	226	137	354
Sekse			
Man	199	158	344
Vrouw	253	112	362
Leeftijd			
0-17 jaar	192	111	304
18-24 jaar	178	109	285
25-34 jaar	223	153	368
35-44 jaar	259	156	406
45-64 jaar	249	154	383
65+ jaar	234	96	345
Opleiding			
Laag	202	127	300
Middelbaar	232	146	376
Hoog	238	130	361

Vrijwilligerswerk in de sport

Volgens de bevolkingsenquête is 22 procent van de bevolking van 6 jaar en ouder in de afgelopen twaalf maanden betrokken geweest bij vrijwilligerswerk ten behoeve van de sport⁴ (zie tabel 2.6). Mannen verrichten tweemaal zo vaak vrijwilligerswerk in de sport dan vrouwen. Verder blijken vooral de laagst opgeleiden minder betrokken bij vrijwilligerswerk in de sport (cnf. Breedveld en Tiessen- Raaphorst 2006).

Tabel 2.6 Vrijwilligerswerk in de sport, naar sexe, leeftijd en opleidingsniveau, in procenten van bevolking vanaf 6 jaar

	Verricht vrijwilligerswerk
Algemeen	22
Sekse	
Man	29
Vrouw	15
Leeftijd	
0-17 jaar	16
18-24 jaar	30
25-34 jaar	24
35-44 jaar	26
45-64 jaar	24
65+ jaar	13
Opleiding	
Laag	14
Middelbaar	25
Hoog	24

2.4 Intensiteit van sportdeelname

In de afgelopen paragrafen is gekeken naar de sportdeelname van de Nederlandse bevolking gebaseerd op gegevens die zijn ontleend aan de bevolkingenquête. De bevolkingenquête biedt niet de mogelijkheden om in te zoomen op de sporters. Om de achtergronden en kenmerken van de sportdeelname en de sporters duidelijk in kaart te brengen, wordt vanaf nu gebruik gemaakt van de gegevens uit de sportersenquête. De sportersenquête bevat gegevens van bijna 800 autochtone sporters van 25 jaar en ouder (voor meer informatie zie bijlage 1 Onderzoeksverantwoording).

In het onderstaande wordt op basis van de resultaten van de sportersenquête inzicht geboden in de intensiteit van sportdeelname. Achtereenvolgens is aandacht voor frequentie van sportdeelname, gewenste sportfrequentie, sportduur, Nederlandse Norm Gezond Bewegen en de type van sportbeoefening (training of competitie en op welk niveau).

Frequentie van sportdeelname

Binnen de groep sporters bestaan verschillen op grond van de intensiteit van de sportbeoefening. De ene sporter gaat af en toe naar een sportschool, een ander is bij een vereniging twee keer in de week aan het trainen ter voorbereiding op de wedstrijd in het weekend. In tabel 2.7 komt dit verwachte verschil tussen sportfrequentie van verenigingssporters en commerciële sporters naar voren.

De helft van de sporters sport minstens twee keer per week en eenderde van de sporters sport wekelijks. Ruim de helft van de verenigingssporters geeft aan minstens twee keer per week te sporten, terwijl bijna de helft van de commerciële sporters minstens twee keer per week sporten. Zoals te verwachten was, ligt de frequentie van sportdeelname lager bij 65-plussers dan bij de andere leeftijdsgroepen. Eenderde van de 65-plussers geeft aan maandelijks te sporten.

Opvallend is de frequente sportdeelname van de 45-64 jarigen. Ruim de helft van de 45-64 jarigen sport minstens twee keer per week.

Tabel 2.7 Frequentie van sportdeelname naar sekse, leeftijd en organisatievorm, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	Totaal	Geslacht		Leeftijd				Organisatievorm	
		Man	Vrouw	25-34	35-44	45-64	65+	Vereniging	Commercieel
Maandelijks	17	15	19	18	14	16	30	10	19
Wekelijks	31	31	32	31	37	30	27	32	39
>=2xperweek	51	53	49	51	50	55	43	58	42

Gewenste sportfrequentie

De helft van de sporters geeft aan graag meer te willen sporten (zie tabel 2.8). Dit zijn niet per definitie de sporters die nu minder intensief sporten. Vooral de vrouwen en de commerciële sporters willen meer gaan sporten. Ook de starters (25-34 jaar) en midlifers (35-44 jaar) zien zichzelf graag meer sporten. De 65-plussers daarentegen zijn content met de eigen sportfrequentie. Driekwart van de 65-plussers geeft aan dat ze evenveel willen blijven sporten.

Tabel 2.8 Gewenste sportbeoefening in relatie tot huidige sportbeoefening naar sekse, leeftijd en organisatievorm, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	Totaal	Geslacht		Leeftijd				Organisatievorm	
		Man	Vrouw	25-34	35-44	45-64	65+	Vereniging	Commercieel
Minder sporten	1	2	1	0	2	1	1	1	1
Evenveel sporten	49	51	45	43	41	50	72	55	45
Meer sporten	50	47	54	57	58	49	27	44	54

Sportduur

Naast de sportfrequentie is ook de sportduur van belang om de intensiteit van de sportdeelname in kaart te kunnen brengen.

De gemiddelde sporter van 25 jaar en ouder besteedt 4,6 uur per week aan sport⁵ (zie tabel 2.9). Ongeveer eenderde van de sporters doet twee of minder uur per week aan sport, terwijl ook een derde tussen de drie en vijf uur per week aan sport doet. Nog eens een derde sport zes uur of meer per week.

Te verwachten valt dat de groepen die vaak sporten ook meer uur per week sporten. Zo is af te lezen dat de verenigingssporters, die frequenter sporten dan de commerciële sporters, ook meer uren per week sporten. Waar een minderheid van de commerciële sporters minstens zes uur per week sport en de helft maximaal twee uur, is bijna de helft van de verenigingssporters minstens zes uur per week aan het sporten en slechts een kwart maximaal twee uur.

Een opvallend verschil tussen het aantal uren dat wordt gesport en de frequentie van sport is bij de 65-plussers te constateren. In tabel 2.7 is te zien dat zij minder frequent sporten dan de andere leeftijdsgroepen. Wanneer echter wordt gekeken naar de sportbeoefening in aantal uren per week, dan blijkt dat de helft van de 65-plussers minstens zes uur per week sporten. Hiermee sporten zij minder vaak maar wel langer dan de andere leeftijdsgroepen. Een mogelijke verklaring hiervoor is de relatief hoge deelname aan de sporten wandelen en fietsen. Daarnaast beschikken de 65-plussers over meer vrijetijd, waardoor zij ook meer tijd hebben om een sport te beoefenen.

Tabel 2.9 Aantal uren sportbeoefening per week naar sekse, leeftijd en organisatievorm, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	Totaal	Geslacht		Leeftijd				Organisatievorm	
		Man	Vrouw	25-34	35-44	45-64	65+	Vereniging	Commercieel
<2 uur per week	30	26	34	29	39	27	24	21	45
3 - 5 uur per week	36	34	38	45	33	35	31	35	36
>=6 uur per week	34	39	28	26	28	38	45	43	19
Gemiddeld aantal									
uur sport per week	4,6	5,0	4,2	4,4	3,9	4,9	5,5	5,2	3,6

Dat de beschikbare vrijetijd een rol speelt blijkt uit het relatief gering aantal uren dat de leeftijdsgroepen 25-34 jaar en vooral 35-44 jaar, die minder vrijetijd hebben, aan sport besteden. Eenderde van de 35-44 jarigen besteedt maximaal twee uur per week aan sport. Gezien de relatief frequente sportdeelname wijst dit op een versnippering van de sportbeoefening. Waar de ouderen minder frequent maar meer uur per week sporten, zijn de 25-44 jarigen juist frequenter aan het sporten maar in totaal wel minder uur per week.

Naast de leeftijd en de organisatievorm waarbinnen de sportdeelname plaatsvindt, is het aantal uren sportbeoefening ook afhankelijk van geslacht. Mannen sporten gemiddeld meer uur per week dan vrouwen, respectievelijk 5,0 uur en 4,2 uur per week.

In tabel 2.7 is af te lezen dat mannen in kleine mate frequenter sporten dan vrouwen. Wanneer naar de uren van sportbeoefening wordt gekeken zien we dit verschil oplopen. Eenderde van de mannen sport minstens zes uur per week, terwijl een kwart van de vrouwen minstens zes uur per week sport.

Nederlandse Norm Gezond Bewegen

Sportbeoefening maakt onderdeel uit van de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB). De NNGB gaat uit van een half uur matig intensieve lichamelijke activiteit op tenminste vijf dagen van de week (Kemper e.a.; 2000). Naast sportbeoefening tellen ook andere vormen van beweging mee om aan de NNGB te voldoen.

De sporters is gevraagd of zij voor de zomer en de winter afzonderlijk wilden aangeven hoeveel dagen in de week zij aan de eisen van de NNGB voldoen. Op basis van het voldoen aan de norm in de zomer én winter is gekeken of er sporters zijn die het gehele jaar aan de NNGB voldoen.

Bijna de helft van de sporters voldoet het hele jaar aan de NNGB, terwijl in de zomer tweederde van de sporters aan de norm voldoet (zie tabel 2.10). In de winter voldoet bijna de helft van de sporters aan de norm⁶.

De sporters bewegen in de zomer dus het meest. Het mooie weer leidt tot meer beweging in de zomerperiode. Deze uitwerking is het sterkst bij vrouwen. Tweederde van de vrouwen voldoet in de zomer aan de beweegnorm, terwijl in de winter de helft van de vrouwen aan de beweegnorm voldoet. Wellicht speelt hierbij het schoonheidsideaal voor de zomer een rol (zie paragraaf 3.3).

Opvallend is dat ruim de helft van de 25-34 jarigen het hele jaar aan de beweegnorm voldoen, terwijl dit voor bijna de helft van de andere sporters geldt. Het zijn ook de 25-34 jarigen die in de zomer en winter vaker aan de beweegnorm voldoen.

Samenvattend zijn het de 65-plussers die lang, maar minder vaak en geclusterd op enkele dagen, sporten, waardoor ze in mindere mate aan de beweegnorm voldoen. Terwijl de 25-34 jarigen

minder uur, maar wel vaker en op verschillende dagen sporten, waardoor de helft het hele jaar aan de beweegnorm voldoet.

De sporters die frequenter aan sport doen voldoen vaker aan de beweegnorm. Naarmate de frequentie van sportdeelname toeneemt stijgt ook het aandeel sporters dat in de zomer, winter en het gehele jaar aan de beweegnorm voldoet (zie tabel 2.10).

De verenigingsporters en commerciële sporters voldoen in even grote mate aan de beweegnorm, waarbij de resultaten vergelijkbaar zijn met de bevolkingstotalen (niet in tabel).

Tabel 2.10 Voldoen aan beweegnorm van vijf dagen bewegen per week, naar sekse, leeftijd en organisatievorm, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	Totaal	Geslacht		Leeftijd				Frequentie van sportdeelname		
		Man	Vrouw	25-34	35-44	45-64	65+	1xpm	1xpw	>=2xpw
Zomer	61	58	63	68	55	61	58	46	60	65
Winter	44	43	45	56	39	41	42	32	40	48
Geheel jaar	43	43	43	56	37	40	41	32	41	49

Competitiegerichtheid

De sportstructuur heeft de kenmerken van een piramide. Een smalle top en een brede basis. Tussen de top en de basis bevinden zich verschillende niveaus. Onderaan de recreatieve sporter die naar een fitnesscentrum gaat of de sporter die in het bos een rondje loopt zonder deel te nemen aan wedstrijden. Zij vormen de brede basis van de sportpiramide. De volgende laag wordt gevormd door de sporter die graag op recreatief niveau actief is maar wel wedstrijden speelt. Daarboven bevinden zich de competitief ingestelde sporters die oplopend op lokaal, regionaal of nationaal en internationaal niveau actief zijn. De laatste groep, de sporters die op nationaal en internationaal niveau competitief actief zijn, zijn de topsporters en vormen de smalle top van de sportpiramide.

In tabel 2.11 wordt in kaart gebracht hoe de sporters verdeeld zijn over de sportpiramide.

Aangezien een sporter op verschillende niveaus actief kan zijn, is uitgegaan van het hoogste niveau van de piramide waarop gesport wordt. Stel een sporter loopt op eigen gelegenheid hard in het bos en is daarnaast actief bij een voetbalvereniging waar de sporter wedstrijden speelt op regionaal niveau. In dat geval wordt deze sporter niet gezien als een recreatieve sporter (hardlopen in het bos), maar als een competitief ingestelde sporter die op regionaal niveau actief is, aangezien dit het hoogste niveau van de piramide is waarop deze sporter actief is.

De resultaten in tabel 2.11 laten zien dat de sportpiramide een brede basis kent. Zes van de tien sporters speelt geen wedstrijden. De volgende groep sporters van de piramide is het kwart van de sporters die wedstrijden speelt op recreatief niveau. Het restant, slechts een minderheid van de sporters, speelt competitie op lokaal, regionaal of minstens landelijk niveau.

Mannen zijn vaker actief in de competitiesport dan vrouwen, die zich sterker tot de recreatiesport zonder wedstrijden voelen aangetrokken. Ditzelfde geldt voor de 45-plussers, terwijl de 25-34 jarigen zich meer laten zien bij competitiesport op regionaal niveau. Niettemin doet minstens de helft van de mannen en de afzonderlijke leeftijdsgroepen ten hoogste aan recreatieve sportbeoefening zonder deel te nemen aan wedstrijden.

Tabel 2.11 Niveau waarop ten hoogste gesport wordt naar sekse, leeftijd en organisatievorm, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	Totaal	Geslacht		Leeftijd				Organisatievorm	
		Man	Vrouw	25-34	35-44	45-64	65+	Vereniging	Commercieel
recreatie: geen									
wedstrijd	60	52	68	53	52	65	70	36	92
recreatie: wel									
wedstrijd	22	25	19	18	28	22	16	35	6
competitief: lokaal	7	8	7	5	9	7	9	10	1
competitief:									
regionaal	9	12	6	20	8	5	4	14	1
competitief:									
minstens landelijk	2	4	1	4	4	1	1	4	

Bijna alle sporters in commercieel verband doen aan recreatieve sportbeoefening zonder deel te nemen aan wedstrijden. Bij de verenigingssporters zijn de meeste wedstrijdssporters terug te vinden. Tweederde van de verenigingssporters is namelijk in wedstrijdverband actief (eenderde recreatief en eenderde competitief).

Trainingen en competitie

De wedstrijdoriëntatie bij de mannen is ook terug te vinden in de soort sportdeelname (tabel 2.12). De helft van de mannen neemt deel aan competities en toernooien, terwijl eenderde van de vrouwen deelneemt aan competities en toernooien.

Eenderde van de sporters sport zelfstandig⁷. Zij nemen geen deel aan trainingen en lessen of competities en toernooien. Bij de commerciële sporters en de 65-plussers sport bijna de helft zelfstandig. De 25-34 jarigen en verenigingssporters maken het meeste gebruik van de aanwezige structuren van trainingen lessen en/of competities en toernooien. Naarmate men ouder wordt gaat men meer zelfstandig sporten.

Tabel 2.12 Soort sportdeelname naar sekse, leeftijd en organisatievorm, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	Totaal	Geslacht		Leeftijd				Organisatievorm	
		Man	Vrouw	25-34	35-44	45-64	65+	Vereniging	Commercieel
Training/lessen	48	45	52	61	53	43	36	62	54
Competitie/toernooi	43	50	35	50	53	36	34	66	9
Geen van									
bovenstaande	33	32	34	23	28	39	42	12	42

2.5 Tijd en ruimte

Wedstrijddag

Wanneer zelfstandig wordt gesport of op recreatief niveau zonder wedstrijden, dan kan de sporter (in grote mate) zelf bepalen hoe laat hij gaat sporten. De sporters die deelnemen aan wedstrijden en trainingen zijn gebonden aan vaste tijdstippen voor de sport. In het onderstaande wordt daarom alleen gekeken naar de huidige en gewenste wedstrijddagen voor de sporters die wedstrijden spelen. Doordat de commerciële sporters maar zeer gering deelnemen aan

wedstrijden is een vergelijking tussen de verenigingssporters en de commerciële sporters bij dit onderdeel niet op zijn plaats.

Sportwedstrijden zijn van oudsher geconcentreerd in het weekend. Nog steeds is te zien dat de meeste sporters op zaterdag of zondag de wedstrijden afwerken (tabel 2.13). Niettemin is toch eenderde van de sporters doordeweeks in wedstrijdverband actief. Het zijn vooral vrouwen en 45-plussers die doordeweeks wedstrijden spelen. Bijna de helft van de vrouwen en de helft van de 45-plussers hebben aangegeven doordeweeks wedstrijden te spelen.

Opvallend is het hoge aandeel 25-34 jarigen dat in de weekenden haar wedstrijden afwerkt. De meeste 25-34 jarigen spelen de wedstrijden in het weekend waarbij de helft dit op zondag doet en eenderde op zaterdag.

Tabel 2.13 Huidige wedstrijd dag naar sekse en leeftijd, in procenten van wedstrijd spelende sporter van 25 jaar en ouder

	Totaal	Geslacht		Leeftijd		
		Man	Vrouw	25-34	35-44	45+
Doordeweeks	37	35	41	20	34	48
Weekend	63	65	59	80	66	52
Waarvan zaterdag	28	29	26	31	28	26
Waarvan zondag	35	36	33	49	38	25

Gewenste wedstrijd dag

De verdeling van de gewenste wedstrijd dag laat grotendeels dezelfde verhoudingen zien als de huidige wedstrijd dag (tabel 2.14). Toch is er een aantal wensen dat in het oog springt. Zo is er onder vrouwen een beperkte bereidheid om op zaterdag wedstrijden te spelen. Terwijl slechts een minderheid van de 25-34 jarigen bereid is om doordeweeks wedstrijden te spelen. Dit valt, gezien de tijdsdruk van arbeid- en zorgtaken die doordeweeks op hen rust, te verklaren. De wens van vrouwen om niet op zaterdag te spelen laat zich mogelijk verklaren door andere (vrijtijds-)activiteiten die zij op zaterdag kunnen of moeten ondernemen (boodschappen, winkelen, zorg om huis en kinderen).

Tabel 2.14 Gewenste wedstrijd dag naar sekse en leeftijd, in procenten van wedstrijd spelende sporter van 25 jaar en ouder

	Totaal	Geslacht		Leeftijd		
		Man	Vrouw	25-34	35-44	45+
Doordeweeks	35	32	39	17	32	48
Weekend	65	68	61	83	68	52
Waarvan zaterdag	29	34	21	38	29	24
Waarvan zondag	36	34	40	45	39	28

De huidige wedstrijd dagen zijn grotendeels in lijn met de gewenste wedstrijd dagen. 80 procent van de sporters die wedstrijden speelt geeft aan graag op dezelfde dag wedstrijden te willen blijven spelen (tabel 2.15). In tabel 2.15 is te zien hoe de huidige en de gewenste wedstrijd dag zich tot elkaar verhouden.

Tabel 2.15 Vergelijking tussen huidige wedstrijddag en gewenste wedstrijddag, in procenten van wedstrijdspelende sporter van 25 jaar en ouder

		Wens			
		doordeweeks	zaterdag	zondag	
Huidig	doordeweeks	32*	2	2	36
	zaterdag	2	23	3	28
	zondag	2	3	31	36
		36	28	36	100

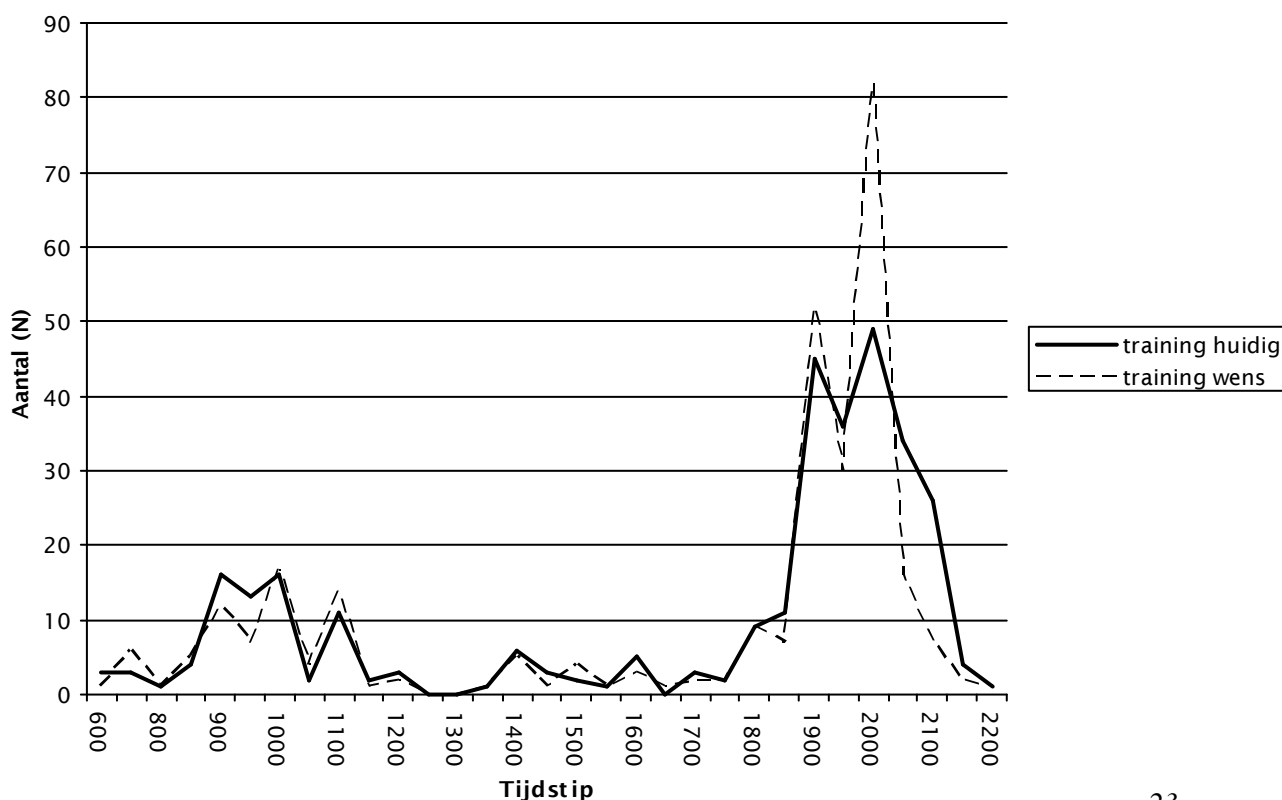
* In de grijze cellen bevinden zich de respondenten die tevreden zijn over de wedstrijddag, waarbij opgemerkt dient te worden dat de 32% van de respondenten die doordeweeks haar wedstrijden speelt en ook wenst te spelen onder te verdelen is in 5% die op een andere doordeweekse dag wil spelen en 26% die tevreden is met de doordeweekse dag. Het aandeel wedstrijdspelende sporters dat tevreden is over de wedstrijddag telt, het voorgaande in acht nemende, op tot (26%+23%+31%) 80%.

Tijdstip van training en wedstrijd

De sporters hebben in de sportersenquête de gelegenheid gekregen zich uit te spreken over de huidige en gewenste trainingstijden. In figuur 2.1 zijn de huidige en gewenste trainingstijdstippen schematisch weergegeven. Hieruit blijkt dat de huidige en gewenste trainingstijden redelijk in lijn zijn, met uitzondering van de avonduren. De trainingen vinden nu voornamelijk plaats midden op de ochtend en in de avonduren met een piek om 19.00 uur en 20.00 uur. Er zijn meer sporters die om 20.00 uur wensen te trainen dan momenteel het geval is. Tot de sporters die graag om 20.00 uur willen gaan trainen, behoren vooral sporters die nu later op de avond de training afwerken.

Met uitzondering van 20.00 uur 's avonds zijn de huidige trainingstijden in lijn met de wensen.

Figuur 2.1 Huidig en gewenst tijdstip voor deelname aan training van trainende sporter van 25 jaar en ouder, in aantallen

Rest nog de vraag of ook de tijdstippen waarop de wedstrijden worden afgewerkt tot tevredenheid stemmen. Dit blijkt in grote lijnen het geval te zijn (zie bijlage 2: figuur B2.2). De grootste afwijking doet zich voor rond 12.00 uur, wanneer minder sporters hun wedstrijden af willen werken dan nu het geval is en om 20.00 uur wanneer meer mensen de wedstrijd willen spelen dan nu het geval is. Zowel voor het trainen als de wedstrijden vinden sporters vooral 20.00 uur een geschikte tijd.

Het patroon van voorkeur voor wedstrijden, met een piek aan het eind van de ochtend tot begin van de middag en in de avond rond 19.00 uur en 20.00 uur, is zoals verwacht mocht worden.

Wanneer afzonderlijk naar geslacht en leeftijd wordt gekeken valt op dat de vrouwen minder vaak op het gewenste tijdstip de wedstrijden spelen (tabel 2.16). Slechts bij eenderde van de vrouwen komt het gewenste tijdstip voor de wedstrijd overeen met het huidige tijdstip, hetgeen bij tweederde van de mannen het geval is. Dit kan erop wijzen dat vrouwen bij verenigingen op het tweede plan staan, en de meeste aandacht uitgaat naar de mannen. De herenteams krijgen de beste tijden en beste velden toegewezen voor de wedstrijden, waardoor zij meer tevreden zijn dan de vrouwen. Het verschil bij de tevredenheid over het tijdstip van de training is minder groot. Dit is mogelijk te verklaren door de spreiding van de trainingen binnen de vereniging over meerdere avonden, waardoor de mannen en vrouwen op verschillende avonden ingepland kunnen worden.

45-plussers trainen vaker op het gewenste tijdstip dan 25-34 jarigen, respectievelijke 61 procent en 36 procent. Een mogelijke verklaring hiervoor is de tijdsdruk die de 25-34 jarigen in relatie tot arbeid en gezin ervaren, waardoor zij vaak in de knel komen met de trainingstijden, terwijl aan de andere kant de 45-plussers over meer vrijetijd beschikken en hierdoor minder problemen ervaren met de huidige trainingstijden.

Tabel 2.16 Tevredenheid over tijdstip van training en wedstrijd naar sekse en leeftijd, in procenten van trainende of wedstrijdspelende sporter van 25 jaar en ouder

	Totaal	Geslacht		Leeftijd		
		Man	Vrouw	25-34	35-44	45+
Tijdstip wedstrijd precies goed	55	65	38	60	56	52
Tijdstip training precies goed	51	54	47	36	52	61

Reistijd naar sportaccommodatie

Driekwart van de sporters is binnen 15 minuten bij de eigen sportaccommodatie (tabel 2.17). Commerciële sporters hebben minder reistijd naar de accommodatie dan verenigingssporters. Respectievelijk 83 procent van de commerciële sporters en 71 procent van de verenigingssporters heeft een reisduur van maximaal 15 minuten naar de sportaccommodatie. Dit bevestigt het beeld van de groei van het aantal fitnesscentra in Nederland. Bij wijze van spreken, kan men tegenwoordig op iedere hoek van de straat een fitnesscentrum vinden. Een kleiner aandeel 65-plussers (68%) heeft een reistijd van maximaal 15 minuten naar haar sportaccommodatie. Dit heeft mogelijk te maken met de grotere hoeveelheid vrijetijd die zij tot hun beschikking hebben. Hierdoor is enige reistijd geen bezwaar. Daarnaast kan de relatief hoge deelname van deze leeftijdsgroep aan golf van invloed zijn op de langere reistijd, aangezien golfbanen in vergelijking met andere sportaccommodaties beperkt aanwezig zijn in Nederland.

Tabel 2.17 Reistijd naar sportaccommodatie naar sekse, leeftijd en organisatievorm, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	Totaal	Geslacht		Leeftijd				Organisatievorm	
		Man	Vrouw	25-34	35-44	45-64	65+	Vereniging	Commercieel
0-15 minuten	76	75	77	73	78	78	68	71	83
16-30 minuten	19	17	21	23	14	18	23	23	15
31-60 minuten	4	6	2	4	5	3	8	4	2
>60 minuten	1	2	1	0	3	1	1	2	0

2.6 Samenvatting

- Verenigingssport is de meest voorkomende vorm van georganiseerde sport.
- Vrouwen, ouderen en hoger opgeleiden zijn oververtegenwoordigd in de solo- en non-contactsporten; mannen, jongeren en lager opgeleiden in de team- en contactsporten.
- De helft van de sporters sport hooguit eens per week. Verenigingssporters en mannen sporten vaker per week en meer uur per week dan commerciële sporters en vrouwen.
- 60 procent van de sporters sport niet in wedstrijdverband.
- Driekwart van de sporters reist in minder dan 15 minuten naar zijn of haar sportaccommodatie. Commerciële sporters hebben doorgaans minder reistijd dan verenigingssporters.

Uit de bevolkingsenquête blijkt dat een ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking vanaf 6 jaar minstens 12 keer per jaar aan sport doet. Verenigingssport is de meest voorkomende vorm van georganiseerde sport. Daarnaast bestaat er echter een aanzienlijke markt van commercieel sportaanbod, vooral in de vorm van fitnesssport. Verder toont de bevolkingsenquête, evenals andere landelijke sportonderzoeken zoals van het SCP, verschillen naar sekse, leeftijd en opleidingsniveau in het sportpatroon. Gemiddeld besteden sporters 4,6 uur per week aan hun sport, mannen en/of verenigingssporters wat meer dan vrouwen en/of commerciële sporters. De commerciële sporters en vrouwen wensen wel vaker te sporten.

De kosten van sport bedragen voor de gemiddelde sporter 354 euro. Mannen en vrouwen kennen een verschillend uitgavenpatroon. Waar mannen het geld vooral uitgeven aan kleding, schoeisel en attributen om goed voor de dag te komen, geven de vrouwen meer geld uit aan contributie en les- en cursusgeld.

Vrijwilligerswerk in de sport is vooral een mannen aangelegenheid. Mannen verrichten tweemaal zo vaak vrijwilligerswerk in de sport dan vrouwen. Naast vrouwen worden ook weinig laagopgeleiden onder de vrijwilligers in de sport aangetroffen.

Wedstrijden vinden nog altijd voornamelijk plaats in het weekend. De meeste sporters zijn tevreden over de dag waarop zij wedstrijden spelen, maar vrouwen zijn aanmerkelijk minder tevreden dan mannen over de tijdstippen waarop zij de wedstrijden spelen. Trainingen zijn voor het merendeel tijdens de avonduren, waarbij de sporters een sterke voorkeur hebben voor trainingen om acht uur. 25-34 jarigen zijn minder tevreden over het tijdstip waarop de trainingen plaatsvinden, waarschijnlijk als gevolg van de drukke agenda die deze leeftijdsgroep er op nahoudt.

3. Achtergronden van sportbeoefening en -beëindiging

In slechts weinig (Nederlandstalige) studies is expliciet aandacht voor achtergronden van sportbeoefening en -beëindiging. Veelal beperken de studies zich tot het aandeel sporters in verschillende geledingen van de bevolking, zonder nader in te gaan op de achtergronden van de geconstateerde verschillen (motieven die daaraan ten grondslag liggen, relaties met eerder beoefende sporten). Deze achtergronden bevatten echter relevante informatie voor het beantwoorden van beleids- en ontwikkelingsvraagstukken in de sportsector. Daarom wordt in dit hoofdstuk, op basis van de gegevens uit de sportersenquête, nader ingegaan op de achtergronden van de sportloopbanen die sporters doorlopen.

In de volgende paragrafen wordt achtereenvolgens ingegaan op de volgende vragen: op welke leeftijd beginnen mensen met een sport, en met welke sport dan? Hoe lang blijven ze deze beoefenen, en wanneer en waarom wisselen ze van sport? Bestaan er patronen in de keuzes die mensen maken gedurende hun levensloop voor bepaalde takken van sport en organisaties? Hoe komen mensen in contact met sport?

3.1 Sportloopbanen

Beginleeftijden en -sporten

Aan de respondenten van de Sportersmonitor werd gevraagd op welke leeftijd zij begonnen met de (maximaal drie) sporten die zij op het moment van onderzoek beoefenden. Ook konden zij aangeven welke sporten (wederom maximaal drie) zij in het verleden beoefenden en op welke leeftijd ze met deze sporten waren begonnen en stopten.

De helft van alle sporters begon hun eerste sport voor hun elfde levensjaar (tabel 3.1). Dat geldt voor zowel mannen als vrouwen, maar voor jongeren veel vaker dan voor ouderen: zeven op de tien 25-34 jarigen tegenover drie op de tien 65-plussers. Bijna eenderde van alle sporters begon pas na hun zestiende met hun eerste sport; onder 65-plussers is dat bijna de helft.

Voor 40 procent van de sporters geldt dat (één van) de sport(en) die ze momenteel beoefenen ook de sport is waarmee ze hun sportloopbaan begonnen. Opvallend is dat dit percentage voor alle leeftijdsgroepen ongeveer gelijk is en evenveel jongeren als ouderen dus nog steeds de sport beoefenen, waarmee ze ooit begonnen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de oudere cohorten (vooral vrouwen) veelal pas op latere leeftijd zijn begonnen met sport en deze beginsport nog steeds beoefenen.

Mannen beoefenen vaker dan vrouwen nog steeds hun eerst beoefende sport. Dit hangt mogelijk samen met het feit dat veel jongens langer doorgaan met voetbal dan meisjes met gymnastiek als de twee seksespecifieke sporten waarin jongens en meisjes traditioneel hun sportsocialisatie begonnen (vgl Elling, 2007). Over het algemeen blijven toch heel wat sporters trouw aan de sport(en) waar ze ooit mee begonnen.

Het relatief geringe aandeel sporters dat aangaf in de afgelopen vijf jaar van sport gewisseld te zijn (16%), is evenmin ondersteunend voor de idee dat *zapgedrag* op grote schaal optreedt (zie tabel 3.1). Wel blijkt ook hier dat de jongere cohorten beduidend vaker zijn overgestapt dan de oudere sporters; meer dan één op de vijf 25-44 jarigen tegenover minder dan één op de tien 65 plussers. Dit hangt mogelijk deels samen met de minder grotere loyaliteit van jongere leeftijdsc cohorten aan takken van sport en sportorganisaties én het grotere aanbod waardoor ze vaker geneigd zijn nieuwe sporten (fitness) uit te proberen. Een andere verklaring is dat jongere

sporters nog vaker sporten beoefenen die minder ‘geschikt’ zijn om tot op zeer hoge leeftijd te blijven beoefenen, waaronder ‘harde’ teamsporten.

Tabel 3.1 Beginleeftijd sportloopbaan en huidige sport, naar leeftijd en sekse, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	totaal	Geslacht		Leeftijd			
		man	vrouw	25-34	35-44	45-64	65+
Beginleeftijd sportloopbaan							
0-10 jaar	49	48	51	71	53	41	28
11-15 jaar	22	24	19	14	26	21	27
≥ 16 jaar	29	29	30	15	21	37	45
Beginleeftijd huidige sport							
0-10 jaar	20	21	18	29	25	14	13
11-15 jaar	13	16	9	18	16	9	8
≥ 16 jaar	67	63	73	53	58	77	79
Beoefent nog steeds beginsport	39	43	33	39	45	34	40
Gewisseld van sport in afgelopen vijf jaar	16	15	17	19	21	14	8

Aantal sportloopbanen

De meeste sporters (82%) van 25 jaar en ouder heeft tenminste één andere sportloopbaan⁸ doorlopen. Een derde heeft twee of meer sportloopbanen doorlopen, en een kwart heeft drie of meer sportloopbanen doorlopen.

Het aantal afgeronde sportloopbanen is verschillend naar geslacht en leeftijd (zie tabel 3.2). Een groter aandeel vrouwen dan mannen heeft drie of meer sportloopbanen achter de rug. Vrouwen lijken dus vaker van sport te wisselen. Dit is mogelijk te verklaren door de deelname van mannen aan teamsporten als voetbal, met een sterke sociale binding en een langdurige deelname, terwijl vrouwen vaak beginnen met gymnastiek.

Hetzelfde geldt voor de oudere cohorten. Dat oudere cohorten meer loopbanen achter de rug hebben dan de jongere cohorten is gezien het aantal levensjaren een logisch verschijnsel.

Opvallend is wel dat 13 procent van de sportende 65-plussers nog geen sportloopbaan heeft afgesloten. Bij de sportende bevolking van 25 jaar en ouder heeft ongeveer één op de vijf sporters nog geen sportloopbaan afgesloten.

Tabel 3.2 Aantal sportloopbanen in het verleden naar geslacht en leeftijd, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	totaal	Man	vrouw	25-34	35-44	45-64	65+
Tenminste 1 sportloopbaan	82	79	85	76	80	85	87
Tenminste 2 sportloopbanen	36	32	40	24	35	38	45
Tenminste 3 sportloopbaan	23	19	28	15	22	26	29

Begin- en eindleeftijden diverse sportloopbanen

Op basis van vroeger beoefende sporten hebben we specifiek gekeken naar leeftijden waarop sporters verschillende sporten hebben beoefend. (zie tabel 3.3 en tabel B3.1 in de bijlagen voor een uitsplitsing naar leeftijd). Daarbij zien we dat de beginleeftijden van de eerste

sportloopbanen beduidend jonger is dan van de tweede en derde sportloopbanen. Eerste sportloopbanen beginnen doorgaans tussen het zesde en tiende levensjaar, tweede sportloopbanen vrij gelijkmatig tussen het elfde en het dertigste levensjaar, en derde sportloopbanen meestal pas na het éérentwintigste levensjaar. De momenten in het leven dat men stopt met een sport liggen navenant hoger, waarbij aangetekend dat eerste sportloopbanen doorgaans langer duren dan tweede en derde sportloopbanen (zie onderste regel tabel – wat hierin vooral opvalt is dat sportloopbanen doorgaans tussen de één en twee decennia bestrijken; 25% van de eerste sportloopbanen, 22% van de 2e en 13% van de 3e sportloopbanen bestrijkt zelfs meer dan 2 decennia; cijfers niet in de tabel).

Tabel 3.3 Begin-, eindleeftijd en duur van drie vroeger beoefende sporten, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	<i>Eerste sportloopbaan</i>	<i>Tweede sportloopbaan</i>	<i>Derde sportloopbaan</i>
Beginleeftijd			
< 6 jaar	7	1	-
6-10 jaar	38	15	4
11-15 jaar	24	24	7
16-20 jaar	15	24	19
21-30 jaar	11	24	42
> 30 jaar	5	13	28
Eindleeftijd			
< 11 jaar	1	-	-
11-15 jaar	17	5	2
16-20 jaar	16	19	6
21-30 jaar	28	24	20
31-40 jaar	17	24	34
> 40 jaar	21	28	38
Deelname duur			
Gemiddelde duur in jaren	16	14	13

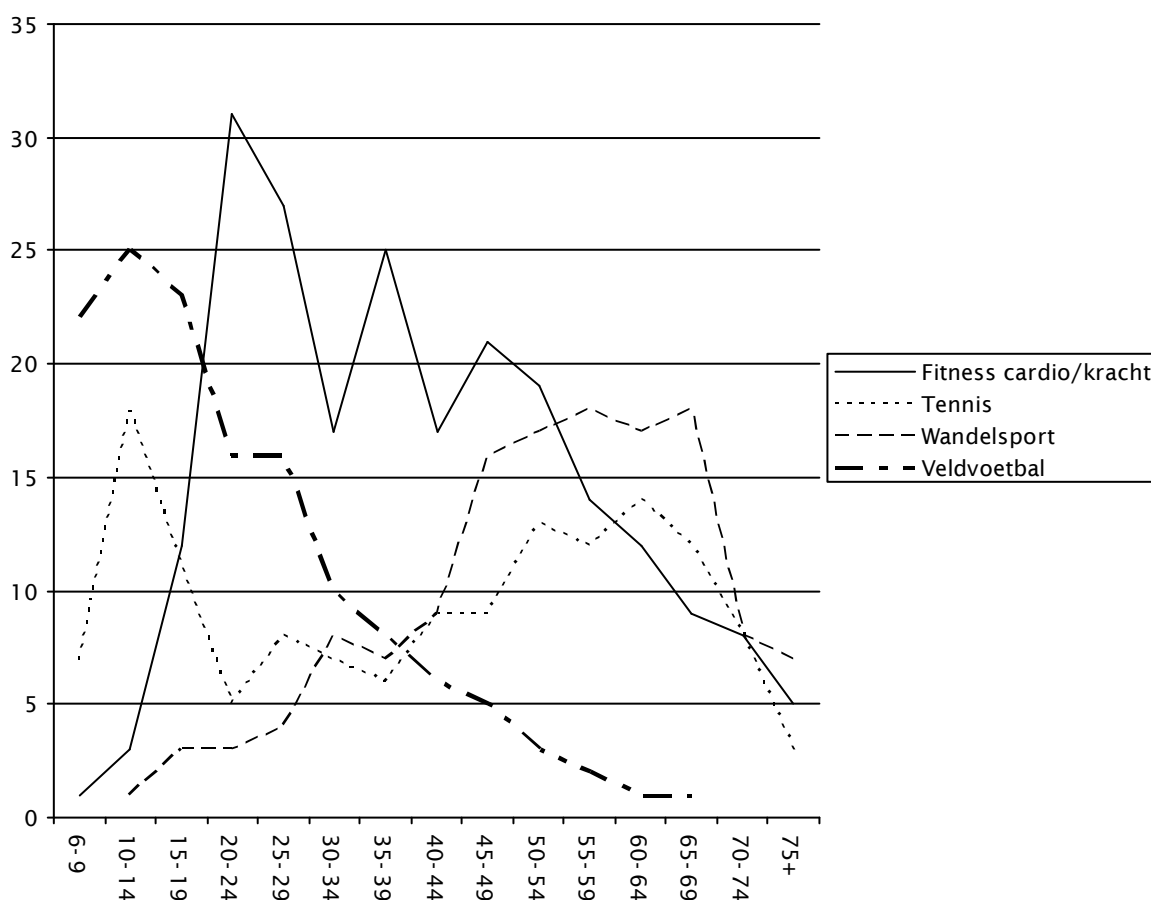
Kijkend naar jongere (25-44 jaar) en oudere (≥ 45 jaar) leeftijdsgroepen zien we dat bijna tachtig procent van de jongere sporters (25-44 jaar) voor hun zestiende met hun eerste oud-sport was begonnen en bijna een derde hiermee ook voor hun vijftiende al weer was gestopt (tabel B3.1 in de bijlage). Jongere sporters zijn over het algemeen vroeger begonnen én weer stopten dan oudere generaties.

3.2 Takken van sport; heden en verleden

Genoemde sportloopbanen zijn door het toch relatieve kleine aantal bevroegden (een kleine 800 sporters) niet uit te splitsen voor specifieke takken van sport. Desalniettemin is duidelijk dat mensen in hun sportloopbaan ook diverse takken van sport doorlopen, en dat zich ook daar duidelijke patronen in aftekenen. Uitsplitsing van sportdeelname cijfers naar leeftijden laat zien dat er zich naar leeftijd duidelijke verschillen aftekenen in het type sporten dat sporters beoefenen (zie hoofdstuk twee, tabel 2.2). Gebruiken we de in dat hoofdstuk gebruikte gegevens

om voor enkele veel beoefende takken van sport het verloop over de levensloop te schetsen, dan zien we dat sporten duidelijk verschillen in hun samenstelling over leeftijdsgroepen (figuur 3.1; zie figuur B3.1 voor vergelijkbare cijfers over zwemsport, wielrennen, hardlopen, aerobics en gymnastiek). Op jonge leeftijd is voetbal de meest beoefende sport, maar het aandeel voetballers neemt met het ouder worden sterk af. Ook tennis kent onder jeugdigen veel beoefenaars. Op middelbare leeftijd is fitness het populairst. Op oudere leeftijd stappen sporters over naar minder blessure gevoelige sporten als wandelen of keren terug naar het eerder beoefende tennis.

Figuur 3.1 Sportdeelname huidige sport naar leeftijd, in procenten van bevolking van 6 jaar en ouder

* Gegevens afkomstig uit de bevolkingsenquête gebaseerd op de drie meest beoefende sporten

Analyse van thans en in het verleden beoefende sporten onderstrepen dat sommige sporten meer jeugdsporten zijn en andere ‘master’ of senioren sporten (tabel 3.4). Het laatste geldt nadrukkelijk voor wandelen en fietsen (en in mindere mate fitness), het eerste voor de meeste andere sporten met uitzondering van tennis en hardlopen, sporten die zowel in het heden als in het verleden veel beoefend worden. De deelname cijfers over in het verleden beoefende sporten zijn echter vooral interessant omdat ze iets aangeven van de omvang van de groep waarvan verwacht mag worden dat die – door vroegere beoefening – enige affiniteit heeft met een sport ook al rekent men zich niet meer tot de beoefenaars.

Verschillen tussen de seksen komen in de in heden en verleden beoefende sporten sterker naar voren dan in de eerder geanalyseerde sportloopbaanleeftijden, ofwel: jongens en meisjes verschillen vooral in wat voor typen sporten ze doen, en minder in wanneer ze met sporten beginnen of stoppen.

Voetbal is onder mannen veruit de meest genoemde sport uit het verleden, een derde van de sportende mannelijke bevolking vanaf 25 jaar heeft in het verleden gevoetbald. Hardlopen en tennis zijn de volgende meest beoefende oud-sporten bij mannen. Zoals verwacht is gymnastiek de meest beoefende oud-sport onder vrouwen (beoefende door ruim een kwart van de vrouwen), maar wordt dichter ‘achtervolgd’ door andere sporten (aerobics, zwemmen, fitness) dan voetbal bij mannen.

Tabel 3.4 Sportdeelname* (top drie) nu en in het verleden naar sekse, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

Sporttakken	Totaal		Man		Vrouw	
	Nu	Verleden	Nu	Verleden	Nu	Verleden
Fitness, conditie	22	17	19	12	24	22
Tennis	18	18	18	16	19	20
Hardlopen/joggen/trimmen	15	15	15	16	15	14
Veldvoetbal	5	19	8	33	1	4
Zwemsport	6	17	6	12	7	23
Gymnastiek/turnen	3	18	2	10	4	28
Fitness, kracht	12	8	10	7	15	10
Wandelsport	15	5	11	3	19	7
Volleybal	4	13	5	12	3	15
Badminton	5	12	6	10	3	15
Danssport	3	14	1	9	7	18
Wielrennen/mountainbiken/toerfietsen	12	4	18	5	6	4
Aerobics/steps	4	12	0	1	7	24
Schaatsen	1	13	2	13	1	13
Skiën/langlaufen/snowboarden	2	11	2	9	1	13

*De vijftien meest beoefende sporten ooit uit de bevolkingsenquête zijn opgenomen in de tabel. Ooit staat hierbij voor huidige sportdeelname (zie kolom ‘nu’) plus deelname aan bepaalde sport in het verleden maar nu niet (zie kolom ‘verleden’).

Zwemmen, voetballen en gymnastiek hebben over het algemeen een lagere beginleeftijd (in de vroege jeugd) dan de hoog scorende oud-sporten hardlopen, tennis en fitness/aerobics waarmee sporters pas op latere leeftijd beginnen. Zo prijken deze laatste drie sporten onder de mid-lifers bovenaan (zie tabel B3.2 in de bijlage). Badminton en schaatsen is vooral onder 45-65 jarigen een veel beoefende oud-sport en de laatstgenoemde ook onder 65-plussers. Wandelen en fietsen worden relatief veel beoefend maar zelden als oud-sport benoemd, wat aangeeft dat dit (populaire) sporten zijn waarmee men slechts weinigen stoppen.

Ondanks de relatief jonge populariteitshistorie van fitness, staat deze sport hoog in de lijst oud-sporten van mannen en vrouwen van verschillende leeftijden. Klaarblijkelijk willen velen

proeven aan het fitness-concept, maar bekijft dit concept slechts weinigen. Alleen 65-plussers hebben deze moderne sport niet 'en masse' uitgeprobeerd.

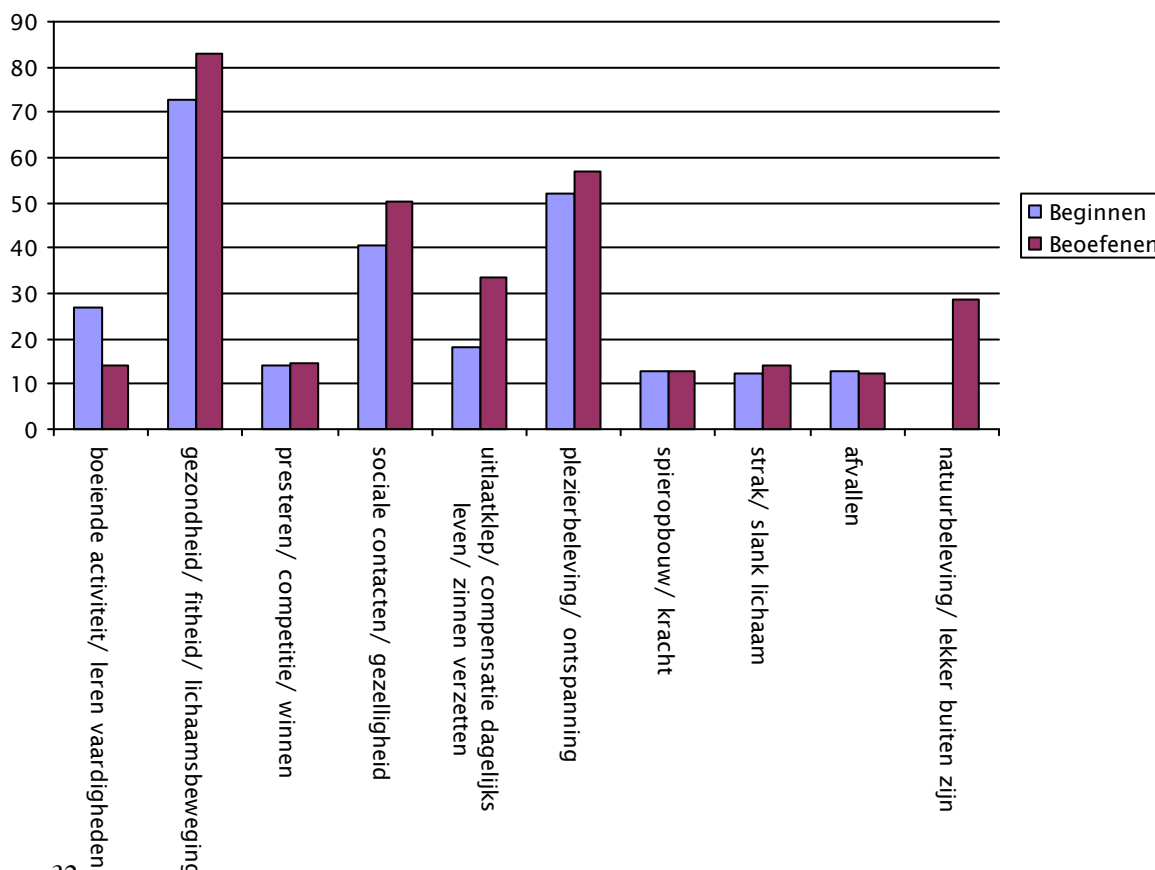
Wisselen van sport

Gezien het geringe aantal sporters dat te kennen heeft gegeven in de afgelopen vijf jaar van sport te zijn gewisseld, kunnen op basis van de sportersenquête over inhoudelijke veranderingen van takken van sport (bijv. meer van team naar solo dan andersom), geen betrouwbare uitspraken worden gedaan. De meeste genoemde sporten waar zowel vandaan als naartoe gewisseld werd waren de zogenoemde hogere status sporten tennis, golf en hockey. Voetbal werd vooral genoemd als sport die verlaten werd en aerobics/groepslessen als sport waar naar toe overgestapt werd. Opvallend was dat fitness nauwelijks genoemd werd, terwijl het bekend is dat fitnesscentra over het algemeen een veel groter verloop kennen dan sportverenigingen (Middelkamp & Wolfhagen, 2004) en deze sport ook veel genoemd werd bij de oud-sporters. Mogelijk vallen veel snelle doorstromers van fitnesscentra niet onder de categorie 'sporters' die in deze studie centraal staat. Een andere verklaring kan zijn dat men wel stopt met fitness maar niet overstapt van fitness op een andere sport of omgekeerd. Hierdoor is er geen sprake van wisselen van sport.

3.3 Motieven om te gaan en blijven sporten

In de Sportersmonitor is tevens gevraagd naar de motieven waarom mensen hun huidige sport(en) beoefenen, maar ook welke motieven leidend waren toen zij begonnen met de betreffende sport(en). Er kan dus gekeken worden in hoeverre motieven veranderen gedurende de sportloopbaan.

Figuur 3.2 Beginmotieven en huidige motieven voor sportdeelname, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

Figuur 3.2⁹ laat zien dat sommige motieven constant blijven, terwijl andere motieven een duidelijke stijging dan wel daling laten zien. De drie belangrijkste motieven aan het begin – gezondheid/lichaamsbeweging, plezierbeleving/ontspanning en sociale contacten/gezelligheid – blijven ook in het vervolg bij het beoefenen de drie leidende motieven. Vooral gezondheid en sociabiliteit nemen nog meer toe, terwijl dat in mindere mate geldt voor plezierbeleving. Voor een aantal mensen krijgen gezondheid en de sociale contacten blijkbaar meer betekenis nadat zij de sport zijn begonnen. Dit kan zowel voortkomen uit veranderingen in de levensloop (minder dagelijkse beweging, belang gezondheid neemt toe) als uit de opbrengsten van sportdeelname: sociale contacten vormen soms geen motief om te beginnen, maar wel een belangrijke reden om te blijven sporten.

Het wedstrijd sportspecifieke motief van presteren blijkt van even groot/gering belang bij aanvang van de sport als later, bij het beoefenen. Dat geldt evenzeer voor uiterlijkgerichte motieven als spieropbouw, strak/slank lichaam en afvallen. De aantrekkelijkheid van de activiteit, inclusief het willen leren van nieuwe vaardigheden laat de sterkste daling zien. Natuurbeleving blijkt een belangrijk onderschreven motief voor de huidige deelname¹⁰.

Naar sekse blijven verschillen tussen mannen en vrouwen in aanvangsmotieven (mannen scoren hoger op presteren en vrouwen op het streven naar een strak/slank lichaam) ook na verloop van tijd bestaan (zie tabel B3.3). Wel nemen de extrinsieke motieven van gezondheid en strak/slank lichaam bij mannen iets meer toe dan bij vrouwen. Omgekeerd krijgen vrouwen na verloop van tijd kennelijk meer aardigheid in de activiteit, want onder huidige motieven scoort plezierbeleving hoger dan als beginmotief. Mannen gaan dus functioneler sporten en vrouwen raken meer intrinsiek gemotiveerd.

Ook wat leeftijd betreft komen enkele leeftijdgebonden verschillen bij beginmotieven terug bij de huidige motieven (tabel B3.4). Zo noemen jongeren en ouderen het vaakst en mid-lifers het minst vaak sociale motivaties. Opvallend hierbij is wel dat de toename van dit motief behalve onder ouderen ook onder mid-lifers het grootst is. Jongeren noemen uitlaatklep vaker als beginmotivatie en huidig motief. Dit verschil is toegenomen, omdat jongeren dit motief sterker zijn gaan omarmen, terwijl het voor ouderen minder belangrijk is geworden ten opzichte van het begin.

Prestatie- en competitiegerichtheid golden voor de verschillende leeftijdsgroepen even sterk als beginmotivatie. Bij ‘jongeren’ (25-34 jaar) is dit motief sterker aanwezig bij hun huidige sportbeoefening (van 14% naar 25%), terwijl ouderen beduidend minder prestatie motivatie tonen ten aanzien van hun huidige sportdeelname (van 17% naar 8%). Gezondheid is voor oudste groepen ongeveer gelijk gebleven, terwijl dit voor de jongeren cohorten is toegenomen. Plezierbeleving is het sterkst toegenomen onder 35-44 jarige sporters. Dit hangt mogelijk samen met het grote aandeel vrouwen (en mannen) dat lid is geworden van fitnesscentra, vanuit instrumentele doelen en de betreffende activiteiten (bijv. aerobics) ook steeds leuker zijn vinden. Dat hangt mogelijk samen met de sterkste daling van ‘afvallen’ onder deze groep (vrouwelijke) mid-lifers.

(Veranderende) motieven hangen ook deels samen met sportfrequentie (niet in tabel). Frequente sporters (minimaal 2 keer per week) onderschrijven vaker prestatie motivatie dan wekelijkse sporters. Dat hangt waarschijnlijk samen met het feit dat wedstrijd sporters vrijwel automatisch vaker dan één maal per week actief zijn. Ook (fitness)sporters voor wie spieropbouw van belang is, trainen vaker meer dan één maal per week. Het grootste onderscheid in motieven en sportfrequentie betreft echter natuurbeleving/’lekker buiten zijn’, wat frequente sporters meer

onderschrijven. Het grootste verschil in verandering is te zien bij de sociale motivatie: bij frequente sporters is dit motief meer toegenomen dan onder wekelijkse sporters. Voor hen in de sport duidelijk meer dan alleen middel om gezond te blijven, de sport is voor hen ook de plek om vrienden en bekenden tegen te komen (vgl Elling, 2007).

3.4 Motieven om te stoppen met een sport

In de vragenlijst van de Sportermonitor is tevens gevraagd naar de redenen waarom mensen gestopt zijn met eerder beoefende sporten. De respondenten konden voor drie eerder beoefende sporten per sport maximaal drie redenen aankruisen waarom ze waren gestopt. In de analyse zijn deze 'stopmotieven' voor de verschillende sporten samengenomen. Het gaat hier veelal om combinaties van 'niet meer kunnen' en 'niet meer willen'.

Tabel 3.5 Redenen om te stoppen met vroeger beoefende sporten, naar sekse, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	Totaal	Geslacht		Leeftijd			
		Man	Vrouw	25-34	35-44	45-64	65+
te druk met mijn werk/ studie	28	28	28	38	31	22	23
(te veel) last van blessures/ fysieke problemen	22	22	23	9	19	27	32
wilde een andere sport beoefenen	16	16	17	18	18	18	6
ben andere dingen gaan doen om fit te blijven	15	15	14	16	13	17	12
verhuizing	15	13	16	16	12	17	10
geen interesse meer in de sport	14	12	17	23	17	11	6
te druk met mijn gezin	12	13	10	4	17	13	9
vrienden met wie ik sportte, stopten	9	7	12	8	9	11	8
leeftijd	9	11	7	6	3	8	30
onvoldoende talent	5	5	6	7	4	6	4
te duur	4	3	5	2	4	5	3
slechte sfeer in de groep	3	3	3	8	1	2	
opgeheven of verplaatste club en/ of voorzieningen	3	3	3	5	2	3	2
moeilijk bereikbaar	2	1	2	3	1	1	2
afstand naar vereniging was te groot	2	2	3	1	4	3	1
conflict(en) met de trainer	1	0	2	1	2	1	
discriminatie in deze sportomgeving	0	0	0			1	
anders	12	10	13	11	13	10	16
geen antwoord	4	4	4	1	1	6	8

Het is niet echt een verrassing dat tijdsdrukte de meest genoemde reden was voor sporters om met een bepaalde sport te stoppen (zie tabel 3.5). Bij een kwart van de sporters was studie/werkdrukte in het verleden (één van de) reden(en) om te stoppen. Twaalf procent noemde (ook) gezinsdrukte. Andere belangrijke oorzaken om te stoppen zijn blessures en fysieke problemen, wat eveneens door een kwart van de sporters genoemd werd. Ook andere dingen doen om fit te blijven, een andere sport willen gaan beoefenen, geen interesse meer hebben in de betreffende sport, verhuizing en leeftijd werden door meer dan tien procent genoemd. Verder is ook bijna één op de tien sporters in het verleden gestopt omdat vrienden stopten. Financiële overwegingen (te duur) of afstanden (te ver) spelen nauwelijks een rol bij de overwegingen van sporters om met een sport te stoppen. Ook hieruit blijkt nog eens dat veel sporters, als ze eenmaal bekend zijn met een sport, zich vaak loyaal tonen aan hun sport. Opvallend is dat mannen iets vaker dan vrouwen aangeven ooit gestopt te zijn wegens gezinsdrukte en oudere mannen ook vaker dan vrouwen leeftijd noemen. Dat laatste kan samenhangen met de aard van de sport. Een ‘harde’ teamsport als voetbal, waaraan veel mannen in het verleden deelnamen, is minder makkelijk op hogere leeftijd te beoefenen dan ‘vrouwsporten’ als gymnastiek/aerobics. Verder blijkt dat vrouwen vaker dan mannen aangeven gestopt te zijn omdat vrienden met wie ze sporten gestopt zijn. Naar leeftijd kan gesteld worden dat jongere sporters ‘verwender’ zijn in hun sportloopbaankeuzes dan oudere cohorten en veel vaker niet-meer-willen-motieven noemen als ‘geen interesse meer’ en ‘een andere sport willen beoefenen’. Daarnaast speelt de tijdsdruk een grotere rol bij de jongere cohorten. Fysieke problemen daarentegen spelen bij de oudere cohorten een grotere rol.

3.5 Toeleiding naar sport

Bij motieven om te beginnen wordt sociale contacten en gezelligheid veelvuldig genoemd. Vaak is dit gerelateerd aan familie, vrienden of kennissen die gaan sporten of reeds sporten. Het is dan ook niet opmerkelijk dat tweederde van de sporters aangeven via via (via familie, vrienden, kennissen, burens etc.) in aanraking te zijn gekomen met het sportaanbod.

Tabel 3.6 Hoe is men in aanraking gekomen met sportaanbod, naar sekse, leeftijd en organisatievorm, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	Geslacht			Leeftijd				Organisatievorm	
	Totaal	Man	Vrouw	25-34	35-44	45-64	65+	Vereniging	Commercieel
Via via	60	62	56	68	62	54	59	71	55
Via wijkkrantje	8	3	13	2	4	13	11	8	13
Via internet	2	2	2	3	3	1		1	2
Via gemeentegids	2	1	3	2	0	2	4	2	4
Anders	26	27	25	28	23	25	33	23	33
Niet van toepassing	23	24	22	20	23	25	19	19	20

Noot: per sport (maximaal drie sporten) kon één antwoord gegeven worden, waardoor de percentages niet optellen tot 100%.

Opvallend is wel dat een groter aandeel van de vrouwen (13%) vergeleken met de mannen (3%) aangeven via het wijkkrantje in aanraking te zijn gekomen met het sportaanbod. Ditzelfde is waar te nemen bij de 45-plussers (45-64 jaar: 13% / 65-plussers: 11%) in vergelijking met de 25-44 jarigen (25-34 jaar: 2% / 35-44 jaar: 4%). De commerciële sporter maakt ook vaker

gebruik van een wijkkrantje om in contact te komen met sportaanbod, dan de verenigingssporter (resp. 13% en 8%). De commerciële sporter komt minder vaak in aanraking met het sportaanbod door bekenden (via via) dan de verenigingssporter. Dit kan een gevolg zijn van het individualistisch karakter van de commerciële sport. Je gaat er zelf naar toe, doet je ding en gaat weer naar huis.

Niet alleen heeft de omgeving invloed op het sportaanbod waarmee men in contact komt en dus de keuze om met sport te beginnen. Ook speelt de sportbeoefening binnen de familie een rol bij sportbeoefening. In dit kader is hieronder een overzicht gegeven van de sportbeoefening van de naasten van de sporters (tabel 3.7). Onder naasten wordt in dit geval de personen binnen het huishouden verstaan.

Tweederde van de sporters met partner geeft aan dat de partner ook sport. Eveneens tweederde van de sporters, ditmaal met kinderen, geeft aan dat één of meerdere van de kinderen sport. Van de sporters die niet alleenstaand zijn (sporters hebben een partner en/of één of meerdere kinderen) geeft 19 procent aan naast hen niemand sport in het huishouden.

Kinderen van verenigingssporters doen vaker aan sport dan de kinderen van commerciële sporters. Bij tweederde van de verenigingssporters met kinderen, sport één of meerdere kinderen, terwijl dit bij ruim de helft van de commerciële sporters met kinderen het geval is.

Tabel 3.7 Sportbeoefening volgens rso-norm binnen huishouden, naar sekse, leeftijd en opleiding, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	Totaal	Geslacht		Leeftijd				Organisatievorm	
		Man	Vrouw	25-34	35-44	45-64	65+	Vereniging	Commercieel
Mijn partner*	68	63	74	72	65	70	58	67	68
Eén of meerdere van mijn kinderen**	63	62	65	21	66	73	-	66	56
Nvt, niemand sport***	19	21	17	23	16	17	31	20	21

* Gepercentageerd over de sporters met een partner

** Gepercentageerd over de sporters met (thuiswonende) kinderen.

*** Gepercentageerd over sporters die een partner hebben en/of (thuiswonende) kinderen.

3.6 Samenvatting

- Sporters geven blijk van grote trouwheid aan hun sport. 39 procent van de sporters beoefent nog steeds zijn of haar eerste sport; 84 procent van de sporters is de afgelopen vijf jaar niet van sport gewisseld.
- Op jonge leeftijd is voetbal de meest beoefende sport, gevolgd door tennis. Op middelbare leeftijd is fitness het populairst, op oudere leeftijd wandelen en tennis.
- Gezondheid, plezier en sociaal contact zijn de belangrijkste motieven om te sporten.
- Verenigingssporters komen meer dan commerciële sporters via via (via familie, vrienden, etc) met de sport in aanraking. Fitnesscentra en dergelijke werven hun klanten meer via wijkkranten en andere kanalen.

Over het algemeen blijven heel wat sporters trouw aan de sport waar ze ooit hun sportcarrière mee zijn begonnen. Mannen blijven wel langer trouw aan hun eerste sport dan bij vrouwen het geval is.

Een gering aandeel van de sporters is de afgelopen vijf jaar van sport gewisseld. Niettemin kan de *zap*-hypothese ten dele worden ondersteund: jongere sporters beoefenen vaker meer sporten op jonge leeftijd en stoppen veelal na enkele jaren weer met een sport. Daarnaast hebben bijna alle sporters van 25 jaar en ouder tenminste één sportloopbaan afgesloten. Toch blijft ook een grote groep 'jonge' sporters trouw aan een bepaalde 'hoofdsport'. Opvallend is dat vrouwen meer sportloopbanen afgesloten hebben. Mogelijk is dit een gevolg van de hogere deelname van mannen in vergelijking met vrouwen aan teamsporten en verenigingssporten, waar meer druk en stimulans van uit gaat om mee te blijven doen. Zogenaemde bijporten worden makkelijker tegen elkaar ingewisseld.

Het zijn veelal dezelfde takken van sport waarmee veel mensen gedurende hun sportloopbaan (weer) beginnen of stoppen (fitness/aerobics, gymnastiek, hardlopen, tennis, zwemmen). Met de grootste verenigingssport voetbal wordt echter weinig gestart op latere leeftijd en mensen die eenmaal wielrennen/toerfietsen stoppen daar meestal niet snel weer mee.

Gezondheid, plezier en sociaal contact zijn de drie belangrijkste motieven, zowel om met een sport te beginnen als na verloop van tijd. Al deze motieven worden bovendien na enige tijd belangrijker dan aan het begin, het sociale affiliatiemotief het meest. Ook de functie van uitlaatklep neemt aan gewicht toe.

De beëindiging van een sportloopbaan is vooral het gevolg van tijdsdruk, fysieke ongemakken en veranderende interesses, al dan niet samenhangend met de ontstane tijdsdruk en fysieke ongemakken. Het motief van tijdsdruk voor het beëindigen van de sportloopbaan komt voornamelijk voor bij de jongere cohorten, terwijl de fysieke ongemakken (en hiermee samenhangend de leeftijd) bij de oudere cohorten een grote rol spelen. Verder geven vrouwen vaker dan mannen aan gestopt te zijn omdat vrienden of vriendinnen met wie ze sportten gestopt zijn.

De gedrukte en elektronische media spelen een geringe rol bij het in contact komen met de sportaanbieder. Vrouwen, ouderen en commerciële sporters maken nog wel voor een deel gebruik van de wijkkrant. Commerciële sporters komen minder via bekenden in aanraking met de sportaanbieder. Dit is deels het gevolg van de communicatieactiviteiten van de commerciële sportaanbieders, die doorgaans meer reclame maken voor hun aanbod dan sportverenigingen.

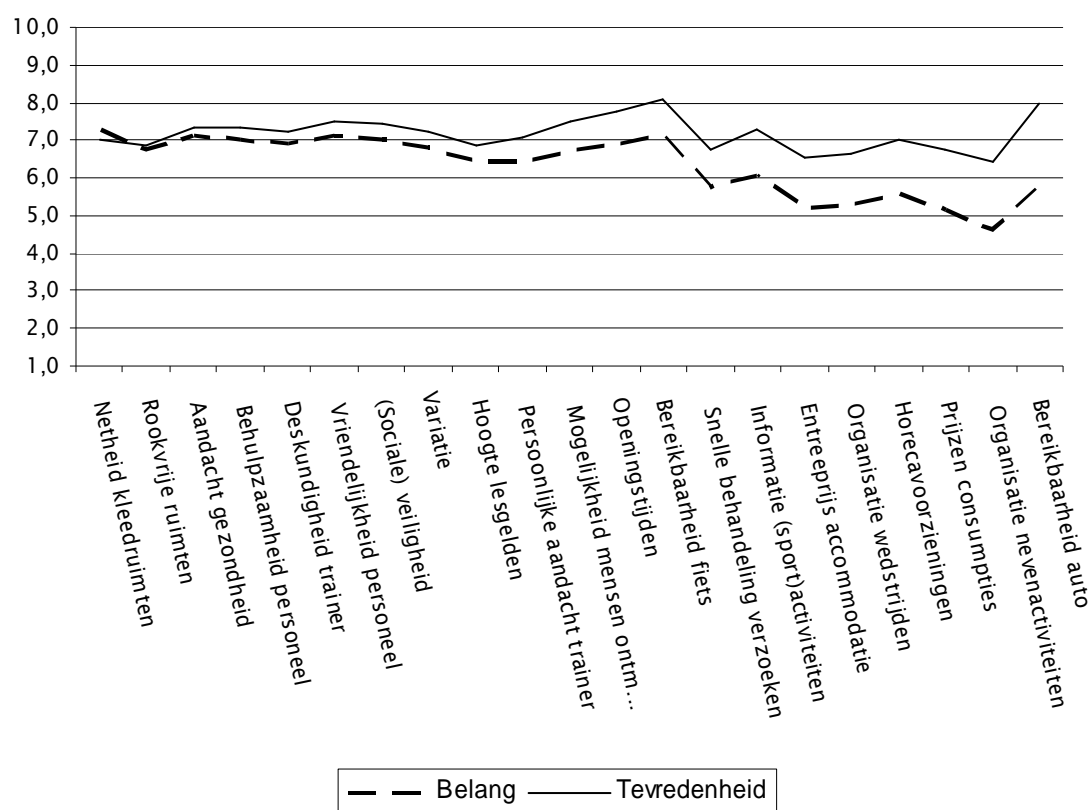
4. Kwaliteit van sportaanbod

In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de kwaliteit van het sportaanbod. Wat vinden sporters belangrijk en hoe tevreden zijn ze over hetgeen hen aangeboden wordt? In de sportersenquête is de sporter gevraagd om op basis van éérentwintig kwaliteitsaspecten van dienstverlening aan te geven wat hij of zij belangrijke onderdelen vindt van het sportaanbod. Daarnaast is gevraagd hoe tevreden de sporter is over deze kwaliteitsaspecten. In de eerste paragraaf van dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van deze gegevens uit de sportersenquête. Vervolgens wordt inzicht geboden in de verbeterpunten van de dienstverlening aan de sporter. Waarna gekeken wordt in hoeverre de sporter bereid is meer te betalen voor een verbeterde dienstverlening en welke extra voorzieningen de sporter wenst bij haar huidige sportaanbieder. Tot slot is de sporter in de sportersenquête gevraagd zich uit te spreken over het imago van het verenigingsaanbod.

4.1 Gewenste en geboden kwaliteit

Ook de sportconsument leeft anno 2007 in een meerkeuze maatschappij. Er valt veel te kiezen en de kwaliteit van het gebodene kan bij die keuze een doorslaggevende rol spelen. Om die reden is gevraagd om een mening te geven over een groot aantal aspecten van dienstverlening die voor de sportbeoefenaar van belang zouden kunnen zijn. Er is zowel gevraagd welk belang men hecht aan verschillende aspecten als wat men van de feitelijk geboden kwaliteit vindt. Figuur 4.1 geeft de oordelen over de verschillende aspecten weer.

Figuur 4.1 Belang van en tevredenheid over aspecten van dienstverlening van het sportaanbod (waardering op 10-puntsschaal), voor sportende bevolking van 25 jaar en ouder

Het meeste belang wordt door de Nederlandse sporters gehecht aan de netheid van douches en kleedruimten. Ook de bereikbaarheid per fiets, de aandacht voor gezondheid en de vriendelijkheid van trainer/personeel scoren hoog. Het minst belangrijk vindt men de organisatie van nevenactiviteiten. Ook de kosten voor consumpties en entree worden tamelijk onbelangrijk gevonden, evenals de mogelijkheid tot deelname aan wedstrijden en competitie. Over veel aspecten van het aanbod is men behoorlijk tevreden. De bereikbaarheid van de accommodaties en de openingstijden stemmen het meest tot tevredenheid. Dit algemene oordeel hoeft nog niet te betekenen dat alle sporters zonder meer positief aankijken tegen de tijden waarop kan worden gesport. Ook over de mogelijkheden om mensen te ontmoeten is men best tevreden. Hoewel men het minst tevreden is over de organisatie van nevenactiviteiten hebben we ook al gezien dat aan dit aspect in het algemeen weinig belang wordt gehecht. Meer aandacht vergt de score voor de netheid van douches en kleedruimten, die tot de lagere behoort, terwijl men hieraan juist veel belang hecht.

Tabel 4.1 Gehecht belang aan aspecten van dienstverlening bij sport, naar sekse, leeftijd en organisatorisch verband (waardering op 10-puntschaal), voor sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	Vrouw	Man	25-34jr	>65jr	Vereniging	Commercieel
Bereikbaarheid fiets	7,6	6,8	6,9	7,4	7,1	7,7
Netheid douches en kleedruimten	7,4	7,1	7,2	8,0	7,5	7,9
Vriendelijkheid trainer/personeel	7,4	6,8	7,4	7,3	7,3	7,8
Deskundigheid trainer/instructeur	7,4	6,4	7,1	7,0	7,0	7,9
Behulpzaamheid trainer/personeel	7,3	6,8	7,3	7,1	7,3	7,7
Openingstijden	7,3	6,5	6,9	7,4	6,8	8,2
Aandacht gezondheid	7,2	7,1	7,2	7,6	6,9	7,5
(Sociale) veiligheid	7,2	6,8	6,9	7,7	7,2	7,1
Variatie	7,0	6,6	7,1	6,6	6,9	7,0
Rookvrije ruimten	7,0	6,5	6,4	7,6	6,8	7,4
Persoonlijke aandacht trainer/instructeur	6,9	5,9	6,6	6,5	6,6	7,0
Hoogte contributie/lesgelden	6,8	6,0	6,8	6,7	6,6	7,1
Mogelijkheden mensen te ontmoeten	6,6	6,8	6,3	7,8	7,5	5,7
Informatie (sport)activiteiten	6,4	5,7	5,9	6,9	6,3	6,5
Snelle behandeling klachten/verzoeken	6,1	5,4	5,9	6,2	5,8	6,7
Bereikbaarheid auto	5,7	5,8	5,5	7,1	6,1	6,0
Horecavoorzieningen (bar, kantine)	5,5	5,6	5,4	6,5	6,4	4,7
Entreprijs accommodatie	5,4	5,0	5,3	5,7	5,3	5,6
Prijzen consumpties	5,2	5,1	4,9	5,9	5,8	4,5
Organisatie wedstrijden/competitie	4,9	5,6	5,5	5,2	6,6	3,3
Organisatie nevenactiviteiten	4,7	4,5	4,7	5,0	5,5	3,6
Gemiddeld belang alle aspecten	6,52	6,13	5,91	9,91	6,63	6,52

Vrouwen blijken over het geheel genomen wat kritischer wat het belang van de verschillende dienstverleningsaspecten betreft dan mannen, met uitzondering van één punt 'organisatie (en deelname) aan wedstrijden en competities', dat door mannen net iets belangrijker wordt gevonden (tabel 4.1). Wordt gekeken naar de opvattingen van jong volwassenen in vergelijking

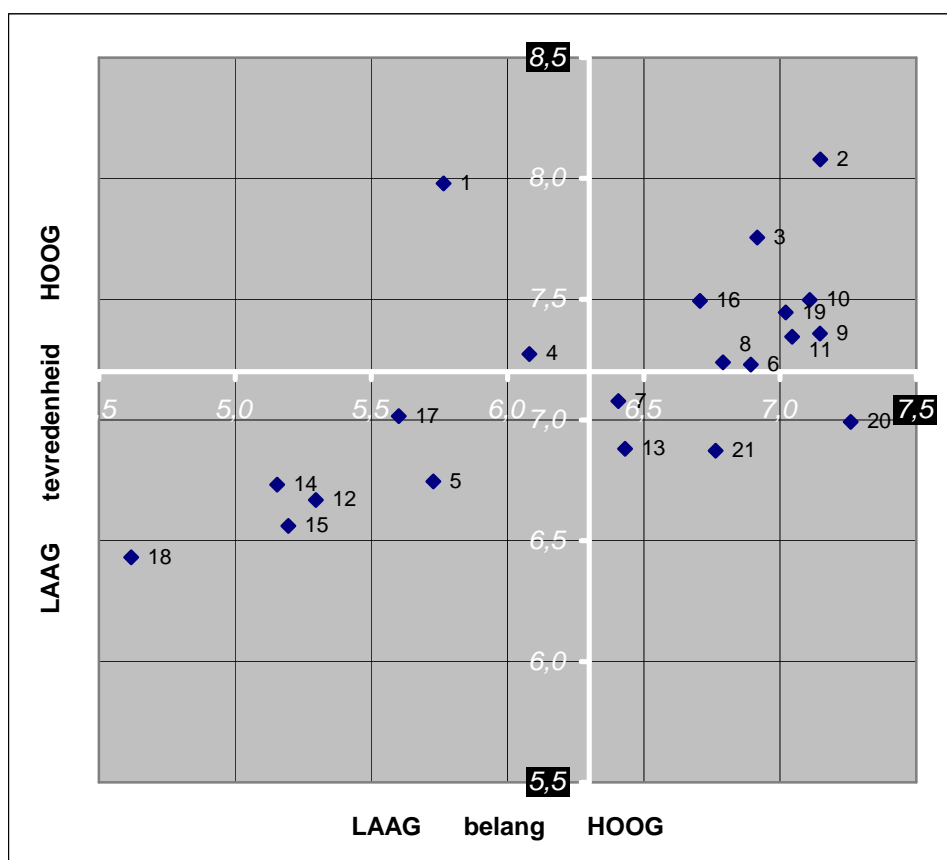

met ouderen, dan hebben ouderen iets hogere verwachtingen van de dienstverlening, in het bijzonder wat betreft de toegankelijkheid per auto, de informatie over activiteiten, de ontmoetingsmogelijkheden en veiligheid en netheid van de accommodatie. De mensen die sporten in een vereniging verschillen op enkele punten duidelijk van diegenen die (alleen) van commercieel aanbod gebruik maken: verhoudingsgewijs hechten ze veel belang aan ontmoetingsmogelijkheden en horeca. Degenen die in commercieel verband sporten hebben op die punten minder wensen en dat geldt evenzeer voor het belang dat ze hechten aan organisatie van wedstrijden, competities en nevenactiviteiten.

4.2 Welke aspecten van dienstverlening kunnen beter?

Over punten waaraan men belang hecht is men in het algemeen ook redelijk tevreden. Er is op geen van de aspecten sprake van uitgesproken onvrede (gemiddeld genomen). Door de uitspraken over het belang en over tevredenheid met de dienstverlening tegen elkaar af te zetten in een zogenoemde BSM-matrix¹¹ kan een beeld worden geconstrueerd van aspecten waarbij naar verbetering gestreefd zou moeten worden. Dit geldt vooral voor die aspecten waaraan men relatief veel belang hecht en die qua tevredenheid toch niet hoog scoren. In de hierna weergegeven figuur is het kwadrant rechtsonder het zogenoemde verbeterkwadrant.

Figuur 4.2 Aspecten van dienstverlening van het sportaanbod geordend in een belang - satisfactie matrix voor alle aanbods vormen, sportende bevolking van 25 jaar en ouder

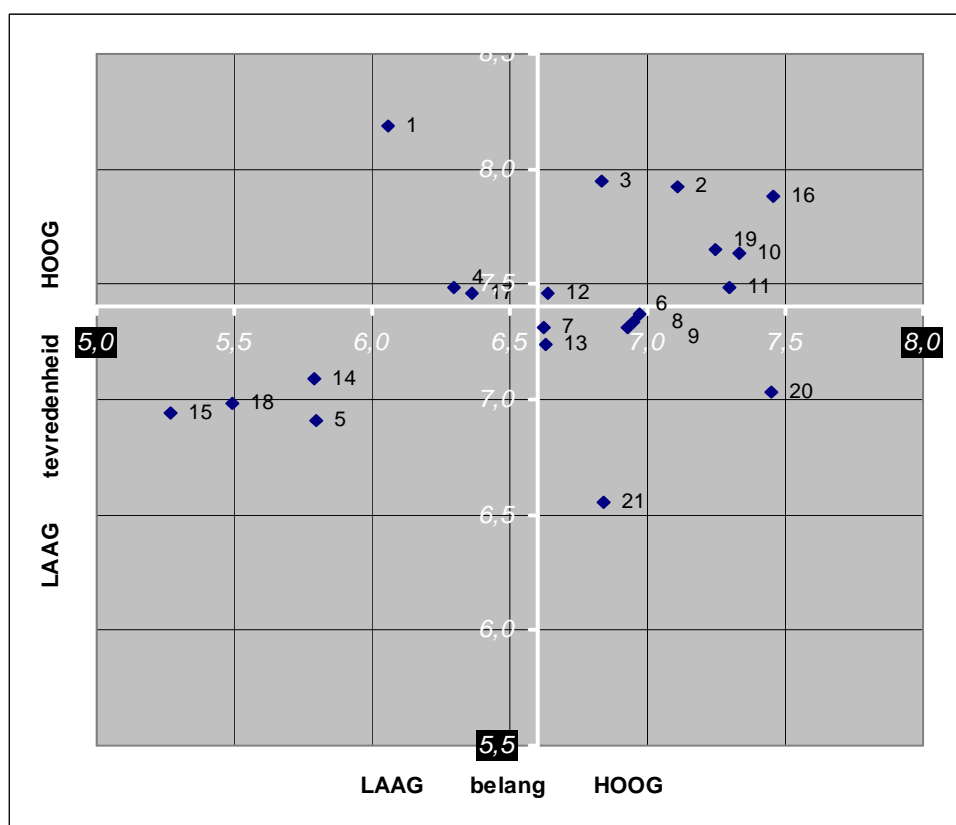
Legenda	
1 Bereikbaarheid auto	12 Organisatie wedstrijden/competitie
2 Bereikbaarheid fiets	13 Hoogte contributie/lesgelden
3 Openingstijden	14 Prijzen consumpties
4 Informatie (sport)activiteiten	15 Entreprijs accommodatie
5 Snelle behandeling klachten/verzoeken	16 Mogelijkheden mensen te ontmoeten
6 Deskundigheid trainer/instructeur	17 Horecavoorzieningen (bar, kantine)
7 Persoonlijke aandacht trainer/instructeur	18 Organisatie nevenactiviteiten
8 Variatie	19 (Sociale) veiligheid
9 Aandacht gezondheid	20 Netheid douches en kleedruimten
10 Vriendelijkheid trainer/personeel	21 Rookvrije ruimten
11 Behulpzaamheid trainer/personeel	

De kwaliteitsverbetering in het sportaanbod zou zich, in volgorde van het belang dat aan aspecten wordt gehecht, op de volgende vier aspecten moeten concentreren:

- netheid van douches en kleedruimten;
- rookvrije ruimten;
- persoonlijke aandacht van de trainer/instructeur;
- hoogte van contributie/lesgelden.

Als een soortgelijke matrix wordt gemaakt op basis van de uitspraken van verenigingssporters, ontstaat de hierna weergegeven figuur.

Figuur 4.3 Aspecten van dienstverlening van het sportaanbod van sportverenigingen geordend in een belang – satisfactie matrix (legenda zie figuur 3.2), verenigingssporters van 25 jaar en ouder

De aandacht voor verbetering in het verenigingsaanbod zou zich vooral moeten richten op:

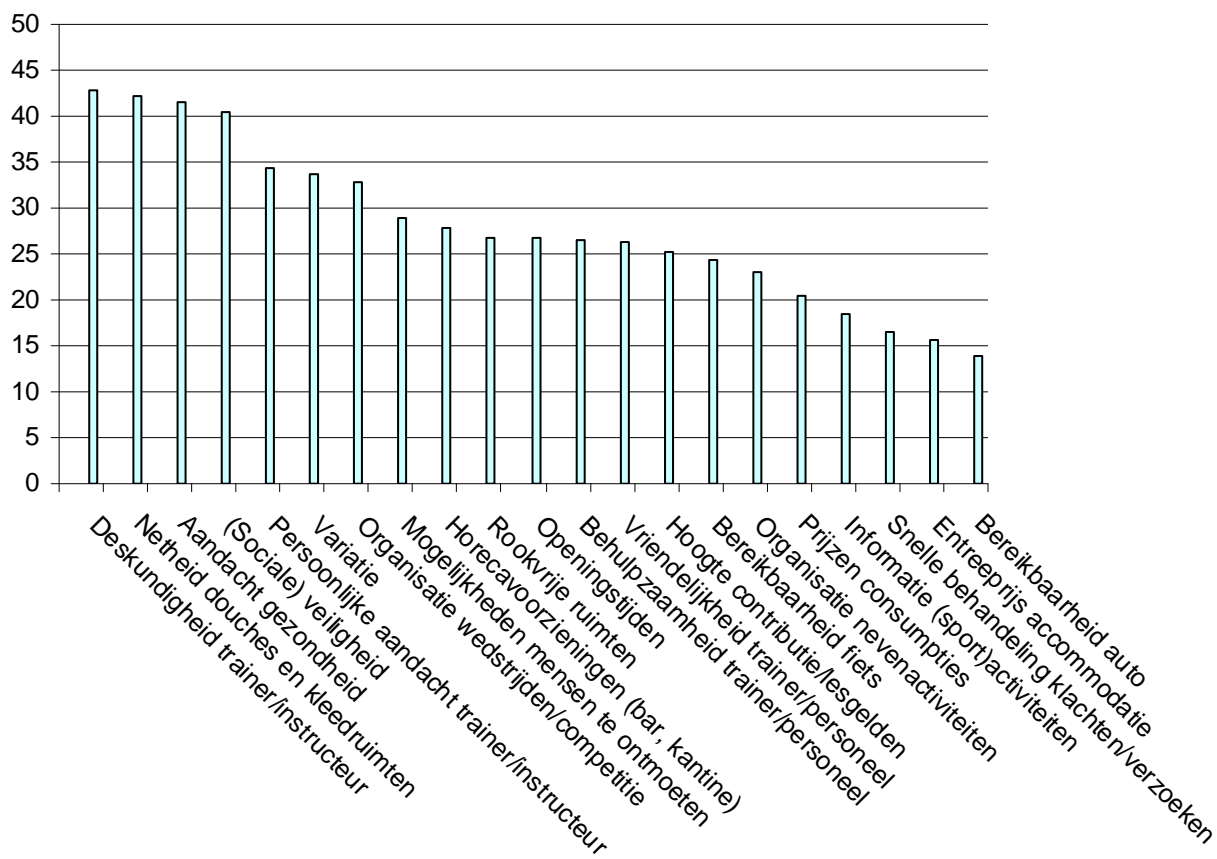
- netheid van douches en kleedruimten;
- rookvrije ruimten;
- aandacht voor gezondheid;
- deskundigheid van de trainer/instructeur.

4.3 Mag meer kwaliteit ook iets kosten?

Om meer informatie te krijgen over het belang dat men hecht aan kwaliteitsverbetering, is gevraagd of men bereid zou zijn (iets) meer te betalen wanneer de kwaliteit van het aanbod duidelijk zou verbeteren op punten waarover men ontevreden is (figuur 4.4). Aspecten van dienstverlening waarvoor ten minste 40 procent van de verenigingssporters bereid zijn bij stijgende kwaliteit iets meer te betalen zijn:

- de deskundigheid van de trainer/instructeur;
- de aandacht voor gezondheid;
- de netheid van douches en kleedruimtes;
- (sociale) veiligheid bij de club.

Figuur 4.4 Bereidheid om (iets) meer te betalen voor aspecten van dienstverlening van het sportaanbod wanneer de kwaliteit verbetert, in procenten van verenigingssporters van 25 jaar en ouder

Over het algemeen zijn mannen meer bereid iets extra te betalen voor een betere kwaliteit van dienstverlening dan vrouwen. Voor drie aspecten is echter het omgekeerde het geval, namelijk de deskundigheid van de trainer/instructeur, de persoonlijke aandacht van de trainer/instructeur en de variatie in de training (zie bijlage figuur B4.1). Jong volwassenen blijken in vergelijking met oudere leeftijdsgroepen vaker bereid voor betere services te betalen, en dan met name voor ruimere openingstijden, meer deskundigheid en persoonlijke aandacht van de trainer/instructeur en de netheid van douches en kleedruimtes. Voor 65-plussers zijn juist verbetering van de aandacht voor gezondheid, de (sociale) veiligheid en de ontmoetingsmogelijkheden punten waar men eventueel iets meer voor over heeft.

4.4 Gewenste extra voorzieningen bij huidige sportaanbieder

De sporters zijn over het algemeen tevreden over de aspecten van dienstverlening van het sportaanbod bij de sportaanbieder. Dit is terug te vinden in de beperkte wensen voor extra voorzieningen. Ruim de helft van de sporters geeft aan dat extra voorzieningen niet van toepassing zijn of dat ze geen enkele extra voorziening wensen. Mocht er interesse zijn in een extra voorziening dan is een fysiotherapeut of een sportverzorger het meest gewenst. Daarna volgt een fitnessruimte en het aanbod van cursussen, zoals EHBO en reanimatie.

De verschillende leeftijdsgroepen vertonen weinig verschillen. Enkel hebben de jonge volwassenen (25-44 jaar), zoals verwacht, meer behoefte aan kinderopvang (zie bijlage tabel B4.1). Verenigingssporters en de commerciële sporters vertonen eveneens weinig verschil in gewenste extra voorzieningen.

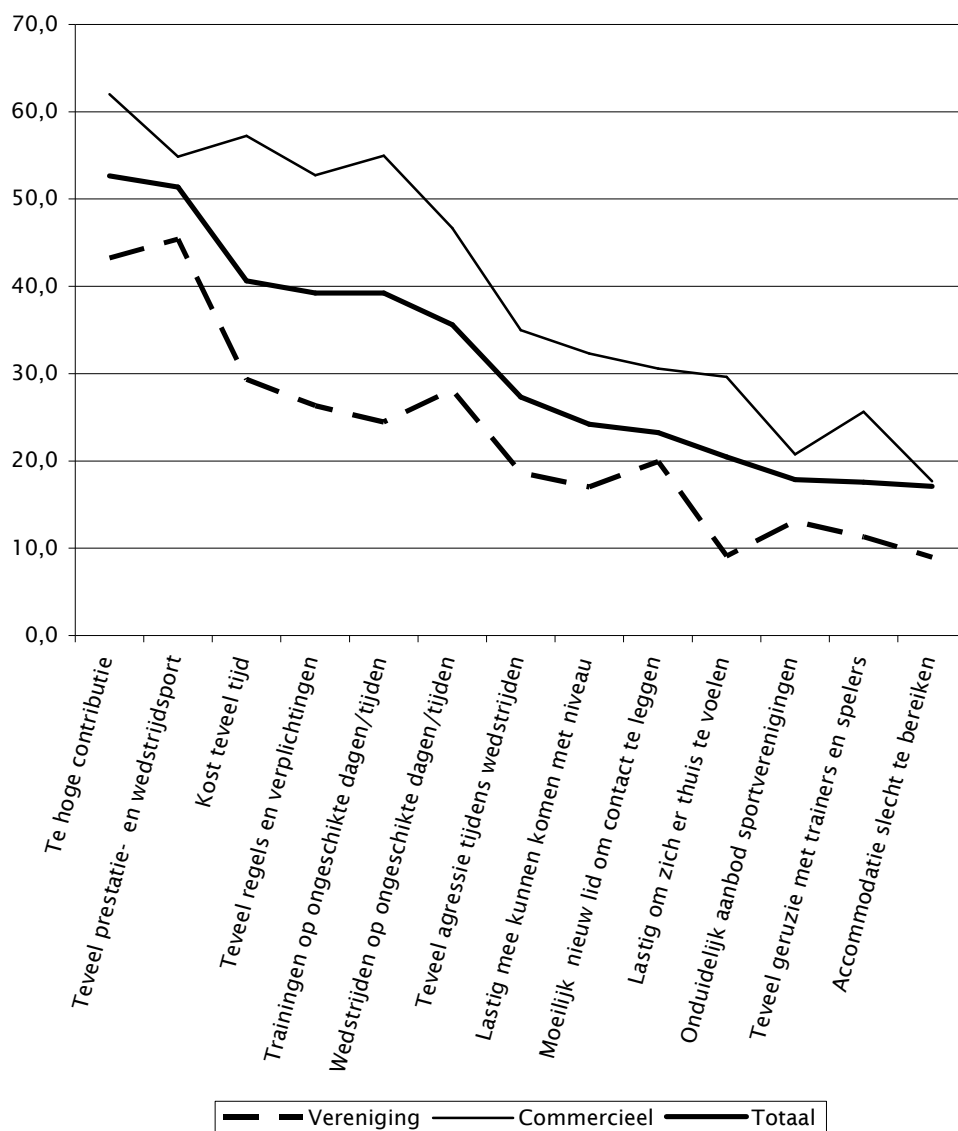
Tabel 4.2 Gewenste extra voorzieningen bij huidige sportaanbieder, in procenten van de sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	Totaal
Fysiotherapie/sportverzorger	18
Fitnessruimte	12
Cursussen (bijvoorbeeld reanimatie en EHBO)	11
Thema- of informatieavonden	9
Sportshop	7
Verenigingsuitstapjes	7
Feestavonden	6
Kinderopvang	6
Anders, namelijk	4
Nieuwjaarsreceptie	4
Businessclub/vriendenclub	3
Kinderspeelplaats	3
Sponsorbijeenkomsten	3
Kampen	2
Kantoorfaciliteiten (kopieerapparaat, Internet)	2
Werk/huiswerk/vergaderruimtes	1
Huiswerkbegeleiding	0
Geen extra voorziening gewenst	56

4.5 Opinies en beeldvorming over het verenigingsaanbod

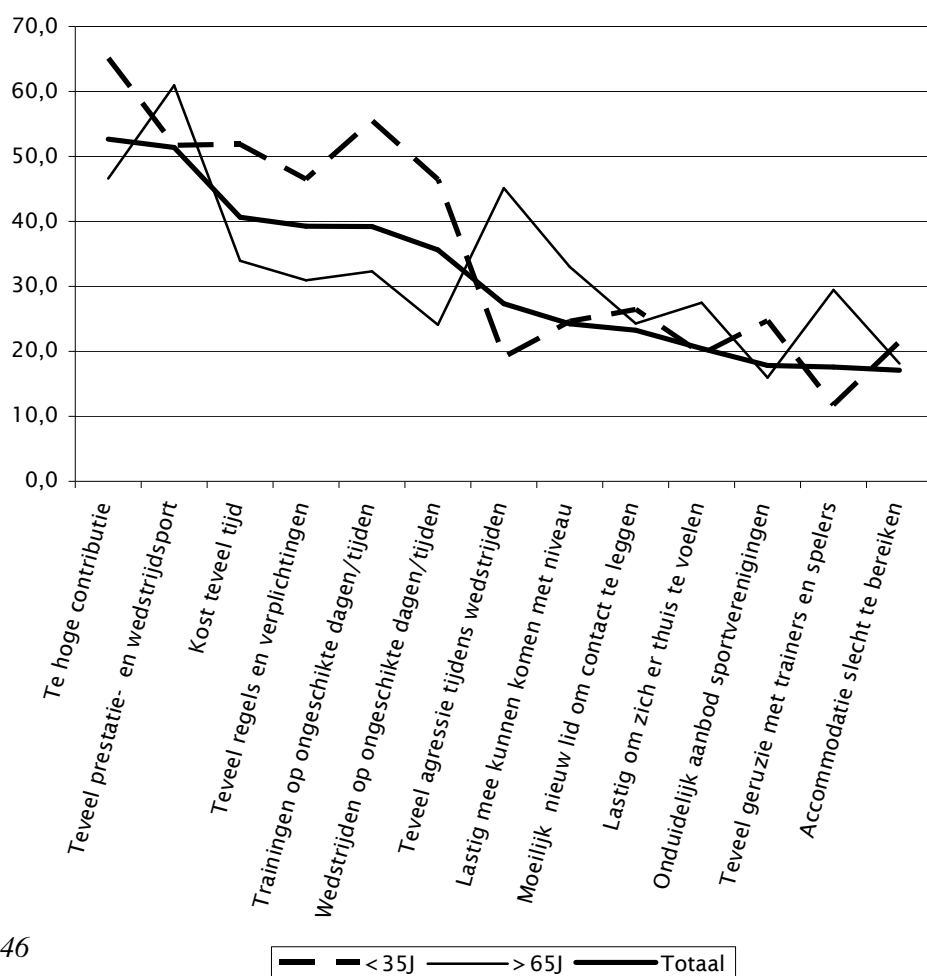
Bij het al of niet kiezen voor sportbeoefening bij een sportvereniging speelt mogelijk niet alleen de feitelijke kwaliteit van het aanbod een rol, maar ook het imago dat de verenigingssport heeft, anders gezegd het beeld dat men heeft van het verenigingsaanbod. Hierover zijn een aantal stellingen voorgelegd, waarin een aantal kenmerken worden omschreven die mogelijk als negatief of belemmerend worden ervaren. In de resultaten worden enkele duidelijke en interessante verschillen zichtbaar onder andere naar het verband waarin men aan sport doet. Figuur 4.5 geeft hiervan een beeld.

Figuur 4.5 Mate waarin stellingen over nadelige aspecten van het verenigingsaanbod worden onderschreven, naar organisatorisch verband, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

Twee punten waarmee vrij veel ondervraagden het eens zijn ongeacht het verband waarin men sport doet zijn de nadruk op prestatie- en wedstrijd sport en de hoge contributie. Dit laatste punt is vrij opmerkelijk, omdat de verenigingscontributies in vergelijking met andere aanbods vormen vrij gematigd zijn. Aangezien ook ruim 40 procent van de verenigingssporters dit vindt, wijst dit erop dat de contributie een kritische factor is in de beeldvorming, en dat niet-verenigingssporters mogelijk niet goed over het contributieniveau geïnformeerd zijn. Over enkele andere 'nadelen' van het verenigingsaanbod denken degenen die in commercieel verband of ongeorganiseerd aan sport doen duidelijk anders dan verenigingssporters. Met name dat verenigingssport te veel regels en verplichtingen met zich mee brengt, te veel tijd kost (trainen, wedstrijden, na afloop nakletsen) en dat trainingen op ongeschikte dagen/tijdstippen plaatsvinden. Het is dus vooral de rigiditeit van het verenigingsaanbod die door deze niet-verenigingssporters als een probleem wordt gezien. Over het geheel genomen is de beeldvorming over de sportvereniging bij verenigingssporters zelf duidelijk positiever dan bij sporters die in een commerciële setting sporten. De resultaten van ongeorganiseerde sporters zijn vergelijkbaar met die van commerciële sporters en zodoende niet opgenomen in de figuur. De opvattingen over het verenigingsaanbod van mannen en vrouwen wijken weinig van elkaar af. Anders ligt dit voor verschillende leeftijdsgroepen. Zoals de figuur hierna aangeeft vinden we bij jong volwassenen meer steun voor stellingen over de nadelige verplichtende kanten van verenigingssport (regels, tijdsinvestering, ongeschikte tijden), ouderen hebben relatief vaak problemen met het accent op wedstrijd- en prestatiesport, de agressieve kanten van competities en voelen zich er daardoor minder makkelijk thuis.

Figuur 4.6 Mate waarin stellingen over nadelige aspecten van het verenigingsaanbod worden onderschreven, naar leeftijd, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

4.6 Samenvatting

- 56 procent van de sporters wenst geen extra voorziening bij de huidige sportaanbieder.
- 40 procent van de sporters is bereid meer te betalen voor een betere dienstverlening.
- Verbeterpunten voor verenigingen zijn: netheid van douches en kleedruimten, rookvrije ruimten, (sociale) veiligheid, aandacht voor gezondheid en deskundigheid van trainers.
- Voornaamste kritiek op de verenigingssport is dat deze te duur is, te prestatief, en te veel regels en verplichtingen kent.

Sporters die een extra voorziening wensen bij de huidige sportaanbieder zijn vooral geïnteresseerd in fysiotherapie of een sportverzorger. Daarnaast wordt ook een fitnessruimte en het aanbieden van cursussen (zoals reanimatie en EHBO) als extra voorziening genoemd. Dat de deskundigheid van trainers en de netheid van de sportaccommodatie bij verenigingen wel eens te wensen overlaat blijkt uit het feit dat bijna de helft van de verenigingssporters bereid is (iets) meer te betalen wanneer de deskundigheid van de trainers of de netheid van de douches en kleedruimten verbetert. Ook hebben verenigingssporters geld over voor meer aandacht voor gezondheid en verbeterde (sociale) veiligheid.

De meerderheid van de ‘commerciële’ sporters en ongebonden sporters is van mening dat verenigingssport te duur is, te veel regels en verplichtingen kent, te veel tijd kost, en plaats vindt op ongeschikte tijden. Deze nadelen worden ook door jongeren onderschreven. Ouderen hebben vooral problemen met het prestatiegerichte en agressieve karakter van het (competitieve) verenigingsaanbod.

Volgens meer dan de helft van de sporters is de contributie in de verenigingssport te hoog. Opmerkelijk is dat de commerciële sporters met name deze mening zijn toegedaan, terwijl het juist deze groep is die het meeste geld uitgeeft aan de sport. Bovendien kent het commerciële sportaanbod een hoger prijsniveau dan de verenigingssport. Wellicht dat de verwijzing naar een te hoge contributie bij sportverenigingen in relatie moet worden gezien met het lagere serviceniveau van de sportvereniging in vergelijking met commerciële sportcentra.

5. Conclusie: naar een gedifferentieerde marketingaanpak en betere benutting van kansen

Aan het einde van de individuele hoofdstukken zijn de bevindingen steeds puntsgewijs samengevat. In dit slothoofdstuk interpreteren we de belangwekkendste resultaten van de Sportersmonitor 2005-2006 in het licht van bestaand onderzoek.

Versporting en ontsporting

In 1991 publiceerde de sportsocioloog Bart Crum zijn veel geciteerde 'Over de versporting van de samenleving'. Crum signaleerde hierin twee schijnbaar tegengestelde ontwikkelingen. Enerzijds was er volgens hem sprake van 'versporting van de samenleving'; anderzijds zag Crum sporen van 'ontsporting van de sport'. Het eerste sloeg op de toename van het aantal mensen dat sportief actief was en op het feit dat allerlei zegswijzen en uitdrukkingen uit de sport maar ook sportkleding steeds meer gemeengoed leken te worden buiten de sport. Met ontsporting van de sport doelde Crum op het feit dat steeds meer sporters steeds minder geïnteresseerd leken in waar het in de sport om draait – in onderlinge strijd, in steeds betere prestaties, in kijken wie de beste is¹².

Bijna twee decennia later is Crums literatuurstudie van destijds nog steeds actueel. Ook in de Sportersmonitor 2005-2006 zijn sporen zichtbaar van enerzijds 'versporting van de samenleving' en anderzijds 'ontsporting van de sport'. Steeds meer mensen maken deel uit van de sportgemeenschap. Evenals uit andere onderzoeken blijkt ook uit dit onderzoek dat een ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking inmiddels aan sport doet. Voetbal is steeds minder alleen een mannensport, en sport is al lang niet meer alleen een 'jong-menselijke activiteit' (Rijsdorp 1957).

Lang niet alle sport anno 2006 heeft echter betrekking op wat van oudsher als 'sport' werd gezien: de competitieve sport in verenigingsverband. Van de sporters van 25 jaar en ouder haalt de helft het niet om twee maal per week te sporten. 60 procent neemt geen deel aan wedstrijden. Een derde van de sporters sport hooguit twee uur per week. Zo'n 60 procent van de sporters is voor zijn of haar sport lid van een sportvereniging, de andere veertig procent sport ofwel ongeorganiseerd (alleen of met vrienden en kennissen) ofwel bij fitnesscentra of andere commerciële aanbieders. Fitness, zwemmen, wielrennen/toerfietsen en hardlopen zijn de meest beoefende sporten van het land, en worden door meer mensen beoefend dan bijvoorbeeld tennis of voetbal¹³. Plezierig en gezond bezig zijn houdt meer sporters bezig dan de drang om te excelleren. Slechts 14 procent van de sporters van 25 jaar en ouder noemt presteren, winnen als het belangrijkste motief om te sporten. De sporter van nu laat zich meer inspireren door het 'new, fresh and exciting' van Coca Cola dan door het 'citius, altus fortus' (sterker, hoger, beter) van Coubertin – de grondlegger van de Olympische spelen. In die zin laat de Sportersmonitor 2005-2006 niet alleen sporen zien van 'versporting van de samenleving' maar ook van 'ontsporting van de sport'.

Segmentering: sporters in soorten en maten

Een ruime meerderheid van de bevolking doet inmiddels aan sport. Van dé sporter kan echter moeilijk worden gesproken. Naar leeftijd, sekse en opleidingsniveau zijn er duidelijke verschillen zichtbaar in de wijze waarop mensen sportief actief zijn. Jongeren, mannen en hoger opgeleiden blijven oververtegenwoordigd in de competitieve verenigingssport. Jongeren en mannen blijven ook de dominante groepen in de team contactsporten (zoals voetbal, rugby, basketbal). Ouderen doen weliswaar steeds vaker aan sport, maar op oudere leeftijd heeft dat

vooral betrekking op het beoefenen van de bekende solosporten buiten de sportvereniging om. Van de 45-64 jarigen, de masters, doet driekwart nog aan sport. Niet meer dan 10 procent doet echter nog aan een teamsport en 6 procent aan een contactsport. Voor de 65-plussers liggen die percentages nog wat lager. Kijken we naar sekse dan zien we dat er onder de vrouwen tegenwoordig niet minder sporters zijn dan onder de mannen. Desondanks beoefent niet meer dan 6 procent van de vrouwen een teamcontactsport, tegen 26 procent van de mannen. Verschillen tussen mannen en vrouwen openbaren zich verder in de motieven om te sporten (mannen meer wedstrijd georiënteerd, vrouwen meer op gezondheid en op het sociale gericht) en in het sportvrijwilligerswerk (twee maal zoveel mannen als vrouwen bij een vrijwel gelijke sportdeelname).

Er is evident sprake van een duidelijke segmentering binnen het deelname-, motieven- en wensenprofiel van de sportende Nederlanders. Dit wensenprofiel leidt ook tot het gebruik van verschillen vormen van aanbod. Vóór de pubertijd doen de meeste kinderen aan traditionele verenigingssporten. Na hun 65ste zijn de meeste mensen niet meer sportief actief of zoeken de sportieve activiteit in de buitenlucht (wandelen, fietsen, hardlopen). Na het twintigste levensjaar daalt vooral het aandeel verenigings- en teamsporters en neemt het aandeel commerciële sporters toe. In de mid-life periode hebben veel mensen moeite om hun (veranderende) sportieve wensen en mogelijkheden af te stemmen op hun taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot arbeid en gezin. De flexibele fitnessmarkt biedt dan een welkom alternatief voor de verenigingssport, zeker voor de groep druk bezette en koopkrachtige hoger opgeleiden. Ook veel nieuwkomers op de sportmarkt (vrouwen, ouderen) voelen zich snel tot dit alternatieve aanbod aangetrokken.

Sportmarkt

Dit alternatieve aanbod heeft er mede voor gezorgd dat de sporter van nu uit een groter aanbod kan kiezen dan de sporter van twintig jaar geleden. Met de opkomst van fitnesscentra en sportscholen zijn er nieuwe aanbieders van sport gekomen. Ook het aantal sporten waar men uit kan kiezen is groter dan voorheen. Wie tegenwoordig wat aan zijn figuur wil doen kan niet alleen schaatsen, fietsen of trimmen, maar kan daarnaast ook skeeleren, spinnen, nordic walking en 'jumpen'. Balvirtuozen worden niet massaal meer lid van de plaatselijke voetbalvereniging, maar doen aan panna of futsal of vertonen hun kunsten op het groeiende aantal Cruyff-courts dat Nederland telt.

Er valt, kortom, ook in de sport steeds meer te kiezen. Wat men daarbij kiest berust steeds minder op vanzelfsprekende tradities (Van der Poel 2002). De sportconsument van tegenwoordig is verwender, kritischer en mondiger dan de recreatiesporter van twintig jaar geleden. Hij of zij is hoger opgeleid en is meer gewend aan marktgericht denken. Men articuleert sneller en duidelijker dan voorheen wat men wil of niet wil en verbindt daar sneller en met minder wroeging consequenties aan. De sportwereld functioneert steeds meer als een echte markt (Mommaas 2003, Van Bottenburg 2007). Andere delen van de vrijetijdssector als het toerisme, de media en het uitgaan waren de sport daarin voor gegaan. Een markt bovendien waarin de grenzen diffuser zijn geworden en de aanbieders slagkrachtiger. Zowel van binnen als buiten de sector ondervinden sportaanbieders meer concurrentie. In die marktgerichte setting is het voor sportorganisaties van levensbelang om inzicht te hebben in het gedrag van hun klanten en de motieven die daaraan ten grondslag liggen.

Trouw

Het ontstaan van een sportmarkt impliceert echter niet dat sporters nu volledig ‘footloose’ zijn. In de media wordt nogal eens het beeld geschetst van de zappende sporter die met hartenlust van sport naar sport hopt. Dit beeld wordt in deze Sportersmonitor maar ten dele bevestigd. Over het algemeen geven sporters juist blijk van grote trouw aan de sport waar ze ooit hun sportcarrière mee zijn begonnen (zie ook Elling 2007a). 39 procent van de sporters van 25 jaar en ouder beoefent nog steeds de sport waarmee ze ooit begonnen waren. Gemiddeld beoefent men de eerste sport die men ooit heeft beoefend gedurende 16 jaar (de tweede sport beoefent men ook nog steeds 13 jaar). Slechts een gering aandeel van de sporters (16%) is de afgelopen vijf jaar van sport gewisseld. Sporters zijn niet alleen zuiver rationeel en egocentrisch ingestelde consumenten die onafgebroken de pro’s en cons van het sporten wegen en daar conclusies aan verbinden. Aan het sporten, en het kiezen voor een bepaalde sport, zit meer gewoontevorming, routinematigheid¹⁴ en emotionele betrokkenheid ten grondslag dan het moderne marketingjargon soms doet vermoeden (Bourdieu 1978, Bourdieu 1988, Van Bottenburg 2007).

Kansen

Op deze gedifferentieerde sportmarkt heeft de verenigingssport het niet altijd gemakkelijk. Toch staat ze zeker niet met lege handen. Sporters die onderlinge competitie, spelplezier en gezelligheid hoog in het vaandel hebben staan, blijven bij verenigingen aan het goede adres. Een groot deel van de sporters blijkt bereid om meer te betalen voor extra voorzieningen. Die bevinding kan gelezen worden als een indicatie dat er wellicht meer mogelijk is voor verenigingen dan thans vaak wordt beseft.

Fitnessers zijn in hun sport meer op zoek naar gezondheid, goede begeleiding en accommodatie, en voelen zich minder aangetrokken het in de sport ontmoeten van anderen of tot het deelnemen aan competities en allerhande nevenactiviteiten. Verenigingssporters waarderen dit soort dingen juist en nemen deels op de koop toe dat de openingstijden iets minder ruim zijn, de accommodatie iets minder schoon is en de accommodatie verder weg gelegen is. Ze sporten vaker en besteden meer tijd aan het sporten dan commerciële sporters. Het beeld dat ontstaat is dat verenigingssporten meer tijd investeren in hun sport dan commerciële sporters, voor wie het sporten meer lijkt op een snelle greep uit het kant en klaar assortiment van de sportcommercie (‘McSport’).

De verenigingssport heeft daarbij de luxe dat zij de sporter in het begin van zijn sportcarrière aan de hand mag nemen. Sporters blijken zoals eerder gesteld vaak erg trouw aan de sporten die ze ooit hebben beoefend. Veelal is dat niet fitness (dat komt pas later). Commerciële sportcentra hebben niet de luxe van een vanzelfsprekende eerste kennismaking. Zij moeten de sporter zover krijgen om de stap naar de commerciële sport te maken. Om die reden zetten zij sterker dan verenigingen in op ledenwerving (en behoud). Commerciële sporters komen dan ook minder via bekenden in aanraking met de sportaanbieder. Dit is deels het gevolg van de communicatieactiviteiten van de commerciële sportaanbieders. Zij maken meer gebruik van advertenties in weekbladen, tijdschriften en gebruiken direct mail om nieuwe leden binnen te halen. Verenigingssporters zijn vaker dan fitnesssporters ‘via via’ in contact gekomen met de huidige sportaanbieder. Verenigingen betrekken hun nieuwe leden meer via een zwaan kleef aan effect (lid vraagt buurman om eens in te vallen, mee te doen etcetera). Het equivalent van wat commerciële aanbieders aan marketing- en ‘retentietechnieken’ aan huis hebben is het sociale kapitaal van verenigingsleden onderling. Verenigingsleden vormen hechtere netwerken (Elling 2007b), en hebben meer gelegenheid om elkaar over te halen om te

gaan of blijven sporten dan commerciële sporters. Bonden en verenigingen zouden meer gebruik kunnen (en moeten) maken van de mogelijkheden die jeugdleden met zich mee brengen. Kinderen worden lid van een sportvereniging, waarna de ouder ook actief wordt bij deze vereniging en (weer) als verenigingssporter door het leven gaat. Gerichte ledenwerving op ouders van jeugdleden lijkt een zinvolle strategie om het marktaandeel van de georganiseerde sport te vergroten.

Verbeterpunten voor de vereniging

Voorwaarde voor het slagen van een dergelijke strategie is wel dat verenigingen hun aanbod van diensten, en de kwaliteit daarvan, verder blijven doorontwikkelen. Bij veel ondervraagden leeft scepsis ten aanzien van het imago van verenigingen. De meerderheid van de ‘commerciële’ sporters en ongebonden sporters is van mening dat verenigingssport te duur is, te veel regels en verplichtingen kent, te veel tijd kost, en plaats vindt op ongeschikte tijden. Deze nadelen worden ook door jongeren onderschreven. Ouderen hebben vooral problemen met het prestatiegerichte en agressieve karakter van het (competitieve) verenigingsaanbod (vgl. ook Lucassen & Tiessen-Raaphorst 2006, Trendbox 1997). Verenigingssporters uiten dergelijke kritieken in (beduidend) mindere mate, doch ook bij hen komen dezelfde kritiekpunten als eerste naar boven.

De verbeterpunten voor het aanbod van de vereniging liggen voor een niet onbelangrijk deel op het vlak van de kwaliteit van de accommodaties. De moderne sporter is gewend aan kwaliteit en schroomt niet om die kwaliteit ook van de sport te eisen. In tal van sectoren is de afgelopen jaren gewerkt aan het kwaliteitsniveau. Hotels, campings, bungalowparken, wellnesscentra en zwembaden bieden thans beduidend meer comfort en keuzevrijheid dan twintig jaar terug. Ook thuis omringt de sporter zich met meer luxe dan voorheen. De sporter van tegenwoordig wenst nette douches en kleedkamers, rookvrije ruimten, (sociale) veiligheid en daarnaast vriendelijk en deskundig personeel (Duijvesteijn & Schipper 1998, Lucassen & Tiessen-Raaphorst 2006). Maar ook mogelijke partners voor de sport zoals het zakenleven en het onderwijs zijn gewend aan het formuleren van minimumeisen aan de kwaliteit van de dienstverlening. Binnen die sectoren neemt men geen genoegen met het ‘vrijwilligersargument’ (Lagendijk 2007).

Eenzijds is het niet kunnen voldoen aan de wens van de sporter het gevolg van verouderde accommodaties. Kleedkamers en kantines voldoen veelal niet meer aan de eisen van deze tijd. Veel verenigingen zijn echter voor hun accommodaties afhankelijk van gemeentelijke investeringen. Jaarlijks investeren gemeentes een kleine 1 miljard euro in sportaccommodaties (Goossens 2006). Voor de verenigingen zou het goed zijn als ze meer directe zeggenschap kunnen uitoefenen op deze investeringen (en het beheer daarover). Nu vindt die zeggenschap doorgaans indirect plaats, zoals het inwinnen van advies over een gemeentelijke sportbeleidnota bij een gemeentelijke sportraad. Of gemeenten van zins zijn om anderen op dit punt meer beleidsruimte te bieden valt nog te bezien en vergt een vrij radicale doordenking van bestaande geldstromen.

Anderzijds hebben verenigingen, anders commerciële sportcentra, niet de mankracht om douches elke dag (of vaker) schoon te maken. Bijna de helft van de sporters geeft echter aan bereid te zijn (iets) meer te betalen wanneer de kwaliteit van deze dienstverlenende aspecten wordt verbeterd. Dit schept ruimte om hier werk van te maken. Sportverenigingen kunnen zich spiegelen aan de wijze waarop het commerciële aanbod inspeelt op de behoefte van

sportconsumenten aan professionaliteit, kwaliteit en service. Gegeven dat sporters aangeven best bereid zijn om meer te betalen voor goede voorzieningen, liggen hier kansen voor verenigingen.

Wellicht dat verenigingen meer dan tot nu toe soms gebeurt moeten afstappen van de zelfvoorzieningsgedachte. Die gedachte raakt weliswaar aan de kern van het verenigingsconcept, maar hoeft niet alle domeinen van de vereniging te bestrijken. Inkoop van diensten en producten kan bijdragen aan verhoging van het voorzieningspeil binnen verenigingen, zonder dat het bijzondere verenigingskarakter daarmee wordt aangetast. In die zin mag een sportvereniging zich soms best meer als een fitnesscentrum gedragen.

Een deel van de gewenste aanpassingen hoeft bovendien nauwelijks iets te kosten. Verenigings-sporters noemen aandacht voor gezondheid en (sociale) veiligheid als belangrijke verbeterpunten. Verenigingen kunnen, zonder veel extra kosten, zelf wel werk maken van een rookvrije ruimte. Het is aan de sportbonden om verenigingen hierbij te stimuleren en ondersteunen. Dat geldt trouwens ook voor andere voorzieningen die sporters wensen, zoals fitnessvoorzieningen, fysiotherapie, een sportverzorger of het aanbieden van cursussen (zoals reanimatie en EHBO). De helft van de sporters uit dergelijke verlangens. Bonden en sportservicepunten kunnen verenigingen in deze bij de hand nemen om hier meer dan nu wellicht gebeurd actief beleid op te voeren.

Om hun marktaandeel te behouden of te vergroten doen verenigingen er goed aan om werk te maken van hun zichtbaarheid. De populariteit van fitnesscentra kan niet los worden gezien van het feit dat fitnesscentra 'om de hoek zitten' (Harms & Knol 2006, Breedveld & Elling 2007). Sportverenigingen bevinden zich doorgaans niet in woonwijken te midden van winkels en andere met regelmaat gefrequenteerde diensten. De kans dat iemand op zijn dagelijkse route door de stad een fitnesscentrum tegenkomt is aanmerkelijk groter dan dat hij/zij langs een sportveld fietst of autorijdt. Dat is een luxe die de verenigingssport niet kent. Verenigingen moeten in die zin meer naar buiten treden, om ook onder de aandacht te komen van diegenen die niet vanzelfsprekend hun weg naar het sportveld vinden. Ook daar ligt een taak voor bonden en gemeentelijke sportservicepunten.

Veel hangt af van wat bonden en verenigingen voor zichzelf als doelstelling blijven zien. Een kwalitatieve, maatschappijbrede doelstelling vraagt antwoord op de vraag onder welke doelgroepen meer dan wel minder wordt gesport. Een sportbond die streeft naar verscheidenheid (diversiteit) kan proberen om bepaalde groepen die binnen haar ledenbestand zijn ondervertegenwoordigd (ouderen, alloctonen) te werven. De daarvoor benodigde middelen kunnen echter ten koste gaan van andere beleidsdoelstellingen. Het toe leiden van nieuwe groepen sporters naar de vereniging betekent bovendien een inbreuk op de bestaande verenigingscultuur. De cultuur en de sfeer binnen de vereniging veranderen. De vereniging wordt minder aantrekkelijk voor de 'oude garde'. Dit is geen pleidooi om alles bij het oude te laten. Verenigingen en verenigingsculturen zijn geen 'stills'. Ze veranderen, uit zichzelf of daartoe aangezet door de omgeving, mee met de maatschappij. En zo hoort het ook. Er is nog echter weinig bekend over het effect van het aantrekken van nieuwe groepen leden op de bestaande leden. Aandacht voor het inpassen van nieuwe groepen sporters (vrouwen, ouderen, alloctonen) in de bestaande verenigingscultuur is zeker geen overbodige luxe.

Convergentie naar sportcentra, of onoverbrugbare verschillen?

Maar niet alleen verenigingen veranderen en passen zich aan. Ook de commerciële sportwereld staat niet stil. Ook daar is het besef doorgedrongen dat het bezoek aan de fitnesscentra voor veel mensen meer is dan louter en alleen een vorm van 'gezondheidsarbeid' (Breedveld 2006). De sociale infrastructuur fungeert veelal als een belangrijker vorm van 'retentie' dan de harde infrastructuur (de fitness apparaten). In die zin werpen fitnesscentra zich steeds meer op als een 'club'. Een club waar je wordt aangespoord en aangemoedigd om weer te komen en waar je je thuis kunt voelen (Van der Meulen 2007). Maar dan zonder al die hinderlijke kanten die eigen kunnen zijn aan het verenigingsleven (zoals een sterke ons-kent-ons cultuur, bardiensten en jaarvergaderingen).

Fitnesscentra benadrukken steeds vaker het belang van het sociale. Verenigingen en hun leden gedragen zich steeds marktgericht. Beide organisatievormen lijken thans naar elkaar toe te convergeren. Wellicht dat het onderscheid tussen fitnesscentra en sportverenigingen op termijn helemaal vervaagt. In de toekomst bestaan wellicht enkel nog 'sportcentra' (Breedveld 2006, Elling 2007b). In sportcentra benutten sporters een zakelijk geëxploiteerd aanbod van voorzieningen om elkaar te ontmoeten en vorm te geven aan hun gedeelde interesse in de sport. Ongewoon is die formule allerminst: menig (buurt-)café dankt zijn bestaan aan die formule.

Aan de andere kant moet rekening worden gehouden met culturele barrières en imago-problemen die slechts met veel inzet en op langere termijn te beïnvloeden zullen zijn. Verschillen in sportdeelname, zoals tussen ouderen en jongeren of tussen mannen en vrouwen, blijken hardnekkiger dan veelal gedacht. Cultuurverschillen zijn nu eenmaal voor een betrekkelijk kleine speler als de sport moeilijk beïnvloedbaar. Anticiperen en adequaat reageren op veranderende omstandigheden zijn echter het minste dat de sport kan en moet doen.

Referenties

- Bottenburg, M., van (2007). Commercialisering en de sportwereld. In: *Vrijtijdstudies*, 25-1, pp. 17-30.
- Bourdieu, P. (1978). *Sport and Social Class*. In: *Social Science Information* (17-6), p. 819-840.
- Bourdieu, P. (1988). *Program for a Sociology of Sport*. In: *Sociology of Sport Journal* (5-2), p. 152-161.
- Breedveld, K. & Tiessen-Raaphorst, A. (Eds.) (2006). *Rapportage sport 2006*. Den Haag: SCP.
- Breedveld, K. (2006). Epiloog. In K. Breedveld & A. Tiessen-Raaphorst (Eds.), *Rapportage Sport 2006* (pp. 373-394). Den Haag: SCP
- Breedveld, K. & A. Elling (2007). Weer fit in de wagen. In A. Elling et al., *Sport in het kort. Het Nationaal Sport Onderzoek*. (pp. 23-23). Nieuwegein: Arko sports Media.
- Broesder, J., P. Bosch & T. Knevel (1998). *Kwaliteitsonderzoek sportondersteuningsinstanties*. Arnhem/Amsterdam: NOC*NSF/Sportfondsen Nederland.
- Crum, B.J. (1991). *Over versporting van de samenleving. Reflecties over bewegingsculturele ontwikkelingen met het oog op sportbeleid*. Rijswijk: ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.
- Duijvesteijn, H., & Schipper, F. (1998). *Kwaliteit Sportaanbod*. Amsterdam/Arnhem: Trendbox/NOC*NSF.
- Elling, A. (2007a). *Het voordeel van thuis spelen. Sociale betekenissen en in- en uitsluitingsmechanismen in sportlooptbanen*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Elling, A. (2007b). *Fitnesscentra als vluchtige gemeenschappen*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Goossens (2006). Economie van de sport. In K. Breedveld & A. Tiessen-Raaphorst (Eds.), *Rapportage Sport 2006* (pp. 175-207). Den Haag: SCP
- Harms, L. & F. Knol (2006). Sport, ruimte en tijd. In K. Breedveld & A. Tiessen-Raaphorst (Eds.), *Rapportage Sport 2006* (pp. 208-225). Den Haag: SCP
- Hildebrandt, V.H., W.T.M. Ooijendijk & M. Hopman-Rock (Eds.)(2007). *Tendrapport bewegen en gezondheid 2004/2005*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven
- Kemper, H.G.C., W.T.M. Ooijendijk & M. Stiggelbout (2000). *Consensus over de Nederlandse Norm voor Gezond Bewegen*. Tijdschrift Sociale Gezondheidszorg 2000; 78: 180-183.
- Keus, J. C. (1999). *Kwaliteitszorg in dienstverlening: het meten van sportkwaliteit*. Paper presented at the Conferentie Kwaliteitszorg, ook in de sport., 's-Hertogenbosch.
- Lagendijk, E. (2007). *School en sport samen werken: rapportage van de kwalitatieve analyse in het kader van de brede analyse 'school en sport, samen sterker'*. Amsterdam: DSP.
- Lucassen, J., & Tiessen-Raaphorst, A. (2006). De kwaliteit van dienstverlening in een pluriforme sportmarkt. In K. Breedveld & A. Tiessen-Raaphorst (Eds.), *Rapportage Sport 2006* (pp. 342-369). Den Haag: SCP.
- Meulen, R., van der (2007). De software van de sport. In A. Elling et al., *Sport in het kort. Het Nationaal Sport Onderzoek*. (pp. 44-45). Nieuwegein: Arko sports Media.
- Mommaas, H. (2003). *Vrijetijd in een tijdperk van overvloed*. Amsterdam: Dutch University Press.

- Parasuraman, A., V. Zeithaml & L. Berry (1988). SERVQUAL: a multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. In: *Journal of Retailing*, 64(Spring), 12-40.
- Poel, H. van der (2002). Beweging wordt vrije keuze. In: *Vrijtijdstudies* 20-1, p. 55-61.
- Rijdsdorp, K. (1997). *Sport als jong-menselijke activiteit*. Groningen: Wolters.

Bijlage 1: onderzoeksverantwoording

De Sportersmonitor 2005-2006 is een project van het Mulier Instituut en het NOC*NSF. Dit project bestaat uit twee delen. Enerzijds een grotere bevolkingsenquête uit 2005 en anderzijds een kleiner vervolgonderzoek onder de sporters, de sportersenquête in 2006.

Bevolkingsenquête 2005

Voor de bevolkingsenquête werden via een gestratificeerde steekproef 39.999 adressen benaderd (met een zekere oversampling van allochtonen), wat leidde tot een bestand met 5.453 respondenten (respons van 14%). De bevolkingsenquête is door de respondenten ingevuld in de periode november 2005 tot en met januari 2006. Onder de respondenten van de bevolkingsenquête zijn verschillende incentives verloot, waaronder kaarten voor de voetbalwedstrijden Nederland – Australië en Nederland – Ecuador, een bioscoopbon, de nationale sportcheque, cd/dvd-bon en een theater en concertbon.

De schriftelijke vragenlijsten, van drie pagina's, bevatte naast vragen over sportdeelname ook vragen over cultuurdeelname. De gehanteerde vragenlijst is te downloaden op de website van het Mulier Instituut (www.mulierinstituut.nl).

De ingevoerde data zijn gewogen naar leeftijd, geslacht en opleidingsniveau om onevenwichtigheden in het respondentenbestand te corrigeren. Ondanks de extra inspanningen om ook voor allochtonen representatieve uitspraken te kunnen doen, is het aantal allochtone respondenten daarvoor te laag. In tabel B1.1 is te zien hoe de verdeling op leeftijd, geslacht en opleiding voor en na weging is.

Tabel B1.1 Gevolgen van weging voor bevolkingsenquête 2005, bevolking van 6 jaar en ouder

	Bevolkingsgegevens		Bevolkingsenquête 2005			
	CBS/ EBB	%	Voor weging		Na weging	
			N	%	N	%
Leeftijd						
6-12 jaar	9		146	3	493	9
13-24 jaar	16		240	4	838	16
25-34 jaar	17		764	14	778	14
35-44 jaar	15		976	18	937	17
45-64 jaar	28		2272	40	1530	28
>=65 jaar	15		1110	21	831	15
Geslacht						
Man	49		3234	60	2663	49
Vrouw	51		2163	40	2732	51
Opleiding						
Hoogstens MBO	71		3090	57	3982	74
Minstens HBO	29		2291	43	1385	26
Totaal			5453		5451	

Noot: N telt niet altijd op tot totaal N vanwege ontbrekende waarden op de variabele. Percentering heeft plaats gevonden binnen de groep geldige waarden.

Door toepassing van de weegfactor is de bevolkingsenquête 2005 representatief voor de bevolking van 6 jaar en ouder op basis van geslacht, leeftijd en opleiding. Waar voor weging een oververtegenwoordiging van 45-plussers, mannen en hoogopgeleiden aanwezig was, is deze na weging weggenomen.

Sportersenquête 2006

In de bevolkingsenquête 2005 is aan respondenten gevraagd of zij bereid waren om deel te nemen aan vervolgonderzoek op het gebied van sport en cultuur. De respondenten die hebben aangegeven bereid te zijn deel te nemen aan vervolgonderzoek, zijn benaderd voor de sportersenquête. Uiteindelijk zijn zo eind 2006 ruim 2.000 respondenten van 6 jaar en ouder benaderd. Deze respondenten zijn per brief benaderd met het verzoek om een internetvragenlijst in te vullen. In reactie op de herinneringsbrief om de internetvragenlijst in te vullen, konden respondenten indien gewenst ook een schriftelijke versie aanvragen. De schriftelijke vragenlijst is te downloaden op de website van het Mulier Instituut (www.mulierinstituut.nl).

Uiteindelijk zijn van 1.028 personen de ingevulde vragenlijsten verkregen, waaronder 948 via internet en 80 schriftelijk¹⁵. Hiermee is een responspercentage van 50% bereikt, wat voor een internetvragenlijst uitstekend is, hierbij in acht nemende dat geen gebruik is gemaakt van incentives.

De benadering op basis van vrijwilligheid voor vervolgonderzoek in sport en cultuur heeft gevolgen gehad voor de steekproefverdeling van de sportersenquête (onder andere oververtegenwoordiging van sporters en ondervertegenwoordiging van allochtonen). Dientengevolge is ervoor gekozen om alleen de autochtone sportende bevolking van 25 jaar en ouder te selecteren. Hiermee is de onderzoeksgroep teruggebracht van 1.028 personen naar 773 personen. De aldus opgeleverde gegevens zijn gewogen naar sekse, leeftijd, frequentie van sportdeelname en lidmaatschap van sportvereniging. Het gewogen bestand van de bevolkingsenquête 2005 (gewogen naar sekse, leeftijd en opleiding, op basis van bevolkingsgegevens van het CBS en de Enquête BeroepsBevolking van het CBS) vormt de basis voor de weging. Hierbij is alleen uitgegaan van de autochtone sportende bevolking van 25 jaar en ouder uit de bevolkingsenquête 2005. Hierdoor kan gesteld worden dat het bestand een goede afspiegeling is van de autochtone sportende Nederlandse bevolking van 25 jaar en ouder (met uitzondering van opleidingsniveau: er is sprake van een oververtegenwoordiging van hoogopgeleiden).

Voor weging van de sportersenquête (zie tabel B1.2) is uitgegaan van de bevolkingsenquête 2005 na weging, waarbij een selectie is gemaakt van de autochtone sportende bevolking van 25 jaar en ouder. De procentuele verdeling in tabel B1.2 van de bevolkingsenquête wijkt door de gehanteerde selectie af van de procentuele verdeling van de bevolkingsenquête na weging in tabel B1.1.

Door toepassing van de weegfactor komt de verdeling in de sportersenquête op de variabelen leeftijd, geslacht, aantal keer sporten en lidmaatschap van een sportvereniging overeen met de bevolkingsenquête 2005 (behoudens opleidingsniveau: er is sprake van een oververtegenwoordiging van hoog opgeleiden) (tabel B1.2). Waar voor weging een oververtegenwoordiging aanwezig was van 45-64 jarigen, vrouwen, intensieve sporters (minstens twee keer per week) en een ondervertegenwoordiging van leden van sportverenigingen, is deze na weging weggenomen.

Tabel B1.2 Gevolgen van weging voor sportersenquête 2006, autochtone sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	Bevolkingsenquête		Sportersenquête			
	2005		Voor weging		Na weging	
		%	N	%	N	%
Leeftijd						
25-34 jaar	21		127	16	158	20
35-44 jaar	25		155	20	201	26
45-64 jaar	38		370	48	317	41
>=65 jaar	16		125	16	97	13
Geslacht						
Man	52		516	66	404	52
Vrouw	48		260	34	369	48
Opleiding						
Laag	17		81	10	81	10
Middelbaar	51		291	38	290	38
Hoog	32		401	52	399	52
Aantal keer sporten						
maandelijks	20		113	15	134	17
1 x per week	28		192	25	242	31
2x per week of vaker	51		470	60	396	51
Lid sportvereniging						
Nee	47		421	54	363	47
Ja	53		356	46	411	53
Totaal			777		773	

Noot: N telt niet altijd op tot totaal N vanwege ontbrekende waarden op de variabele. Percentering heeft plaats gevonden binnen de groep geldige waarden.

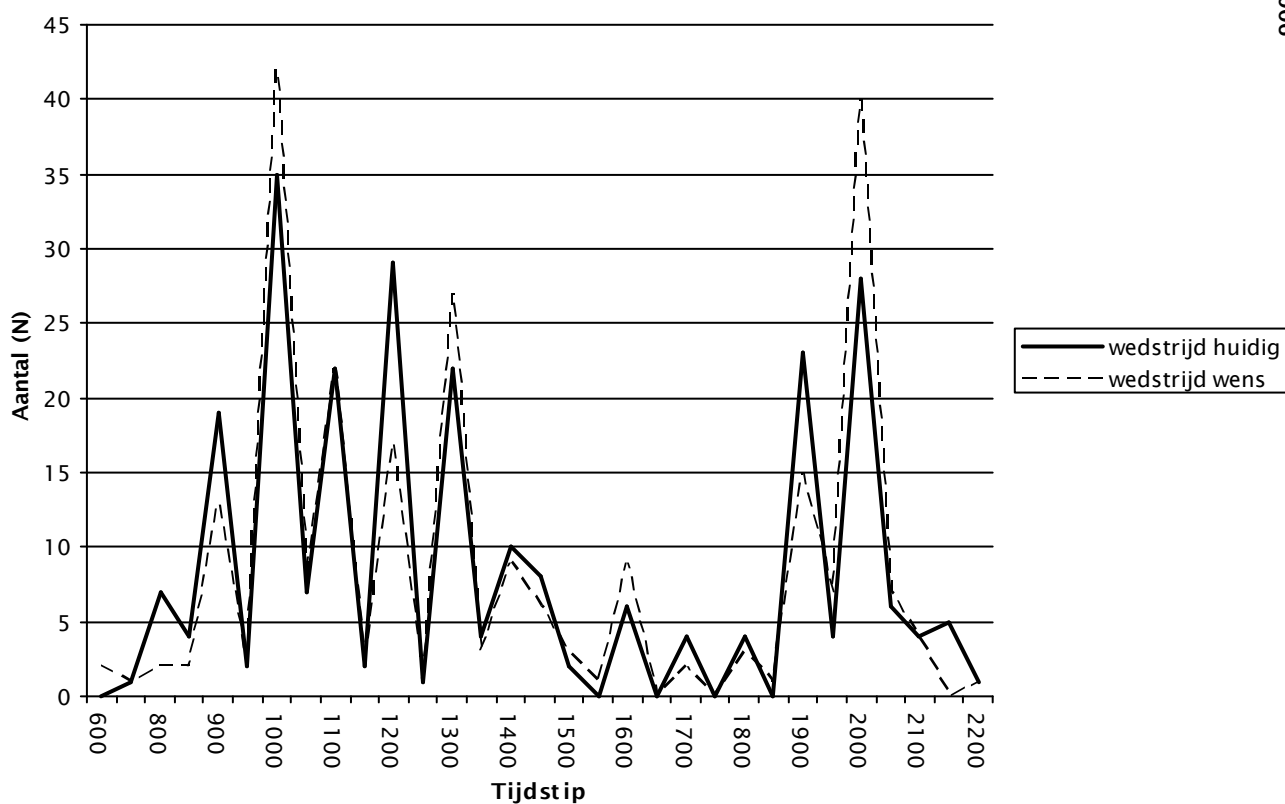
Bijlage 2: tabellen

Tabel B2.1 Indeling van sporttakken op RSO-toonblad naar aantal medespelers en naar toestaan lichamelijke aanraking met tegenstanders, indien beoefend volgens spelregels

Sporttak	Naar aantal medespelers	Naar toestaan lichamelijke aanraking met tegenstanders
Aerobics/steps/spinning (groepslessen op muziek)	Solo	Non-contact
Atletiek	Solo	Non-contact
Badminton	Duo	Non-contact
Basketbal	Team	Contact
Biljart/poolbiljart/snooker	Solo	Non-contact
Bowling	Solo	Non-contact
Bridge	Duo	Non-contact
Dammen	Duo	Non-contact
Danssport	Duo	Non-contact
Darts	Duo	Non-contact
Duiksport	Solo	Non-contact
Fitness cardio/kracht	Solo	Non-contact
Golf	Solo	Non-contact
Gymnastiek/turnen	Solo	Non-contact
Handbal	Team	Contact
Hardlopen/joggen/trimmen	Solo	Non-contact
Hockey	Team	Non-contact
Honkbal/softbal	Team	Non-contact
Jeu de boules	Solo	Non-contact
Judo	Duo	Contact
Kano	Solo	Non-contact
Klimsport/bergwandelen	Solo	Non-contact
Korfbal	Team	Non-contact
Midgetgolf	Solo	Non-contact
Motorsport	Solo	Non-contact
Paardensport	Solo	Non-contact
Roeien	Solo	Non-contact
Schaatsen	Solo	Non-contact
Schaken	Duo	Non-contact
Schietsport	Solo	Non-contact
Skeelers/skaten	Solo	Non-contact
Skiën/langlaufen/snowboarden	Solo	Non-contact
Squash	Duo	Non-contact
Tafeltennis	Duo	Non-contact
Tennis	Duo	Non-contact
Vecht- en verdedigingssporten (excl. judo)	Duo	Contact
Veldvoetbal	Team	Contact
Volleybal	Team	Non-contact
Wandelsport	Solo	Non-contact

Waterpolo	Team	Contact
Zeilen/surfen	Solo	Non-contact
Wielrennen/mountainbiken/toerfietsen	Solo	Non-contact
Zaalvoetbal	Team	Contact
Zwemsport (excl. waterpolo)	Solo	Non-contact
Andere sport	—	—

Figuur B2.2 Huidige en gewenste tijdstippen voor deelname aan wedstrijden van wedstrijdspelende sporters van 25 jaar en ouder, in aantallen

Tabel B3.1 Begin-, eindleeftijd en duur van drie vroeger beoefende sporten naar leeftijd, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	<i>Eerste sportloopbaan</i>		<i>Tweede sportloopbaan</i>		<i>Derde sportloopbaan</i>	
	<i>25-44 jaar</i>	<i>≥ 45 jaar</i>	<i>25-44 jaar</i>	<i>≥ 45 jaar</i>	<i>25-44 jaar</i>	<i>≥ 45 jaar</i>
Beginleeftijd						
< 6 jaar	9	5	2	-	-	-
6-10 jaar	47	31	18	13	6	3
11-15 jaar	22	25	30	19	9	6
16-20 jaar	10	19	24	24	30	11
21-30 jaar	10	12	20	17	30	42
> 30 jaar	2	8	6	17	14	38
Eindleeftijd						
< 11 jaar	2	-	-	-	-	-
11-15 jaar	27	9	8	2	2	1
16-20 jaar	23	20	29	12	13	2
21-30 jaar	34	23	33	18	41	5
31-40 jaar	12	20	99	21	39	31
> 40 jaar	3	37	1	48	5	61
Deelname duur						
Gemiddelde duur in jaren	10	20	9	18	7	16

Tabel B3.2 Sportdeelname (top drie) nu en in het verleden naar leeftijd, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

Sporttakken	25-34 jaar		35-44 jaar		45-64 jaar		≥65 jaar	
	Nu	Verleden	Nu	Verleden	Nu	Verleden	Nu	Verleden
Fitness, conditie	16	22	17	19	25	15	27	8
Tennis	12	17	15	18	23	19	23	17
Hardlopen/joggen/trimmen	16	15	23	19	11	14	6	10
Veldvoetbal	6	20	7	15	4	19	1	26
Zwemsport	8	18	5	16	7	18	6	17
Gymnastiek/turnen	2	25	2	13	3	17	8	26
Fitness, kracht	19	11	16	13	10	5	4	5
Wandelsport	7	1	9	6	19	5	23	10
Volleybal	5	11	4	10	5	15	2	17
Badminton	4	6	9	11	4	18	3	6
Danssport	5	19	3	16	3	11	3	9
Wielrennen/mountainbiken/ toerfietsen	14	3	9	4	14	4	11	8
Aerobics/steps	4	13	1	17	6	12	2	1
Schaatsen	2	7	2	8	1	17	1	20
Skiën/langlaufen/snowboarden	2	11	4	8	1	14	1	11

* De vijftien meest beoefende sporten ooit zijn opgenomen in de tabel. Ooit staat hierbij voor huidige sportdeelname (zie kolom 'nu') plus deelname aan bepaalde sport in het verleden maar nu niet (zie kolom 'verleden').

Tabel B3.3 Startmotieven en huidige motieven, naar sekse, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

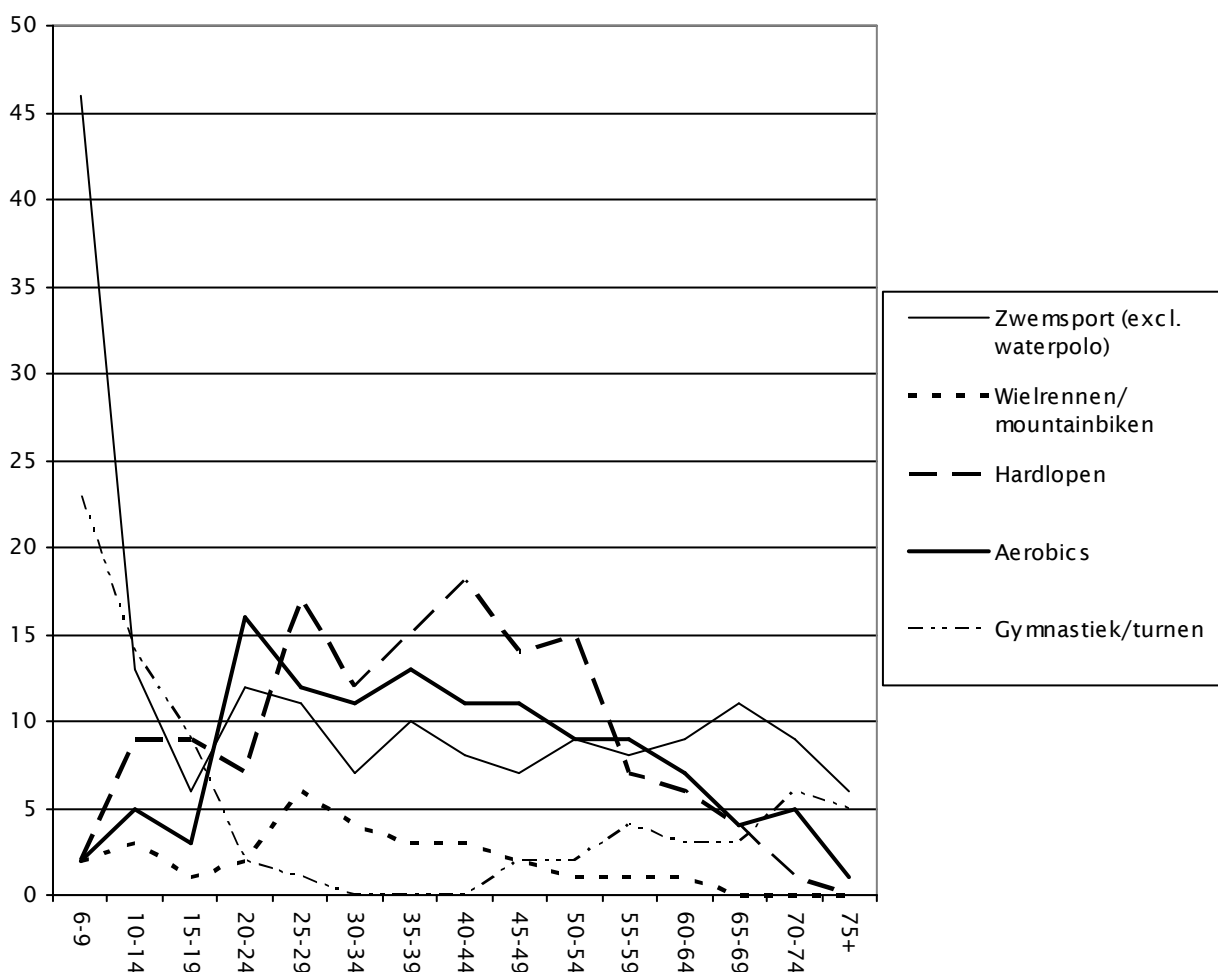
Motieven	Beginnen			Beoefenen		
	totaal	man	vrouw	totaal	man	vrouw
Gezondheid/ fitheid/ lichaamsbeweging	73	71	75	83	83	83
Plezierbeleving/ ontspanning	52	56	47	57	59	55
Sociale contacten/ gezelligheid	41	41	40	50	52	49
Boeiende activiteit/ leren vaardigheden	27	28	25	14	15	14
Uitlaatklep/ compensatie dagelijks leven/ zinnen verzetten	18	21	16	34	35	32
Presteren/ competitie/ winnen	14	23	5	15	19	10
Strak/ slank lichaam	13	7	18	14	10	18
Spieropbouw/ kracht	13	14	11	13	13	13
Afvallen	13	12	14	13	12	13
Natuurbeleving/ lekker buiten zijn				29	29	29

Tabel B3.4 Startmotieven en huidige motieven, naar leeftijd, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

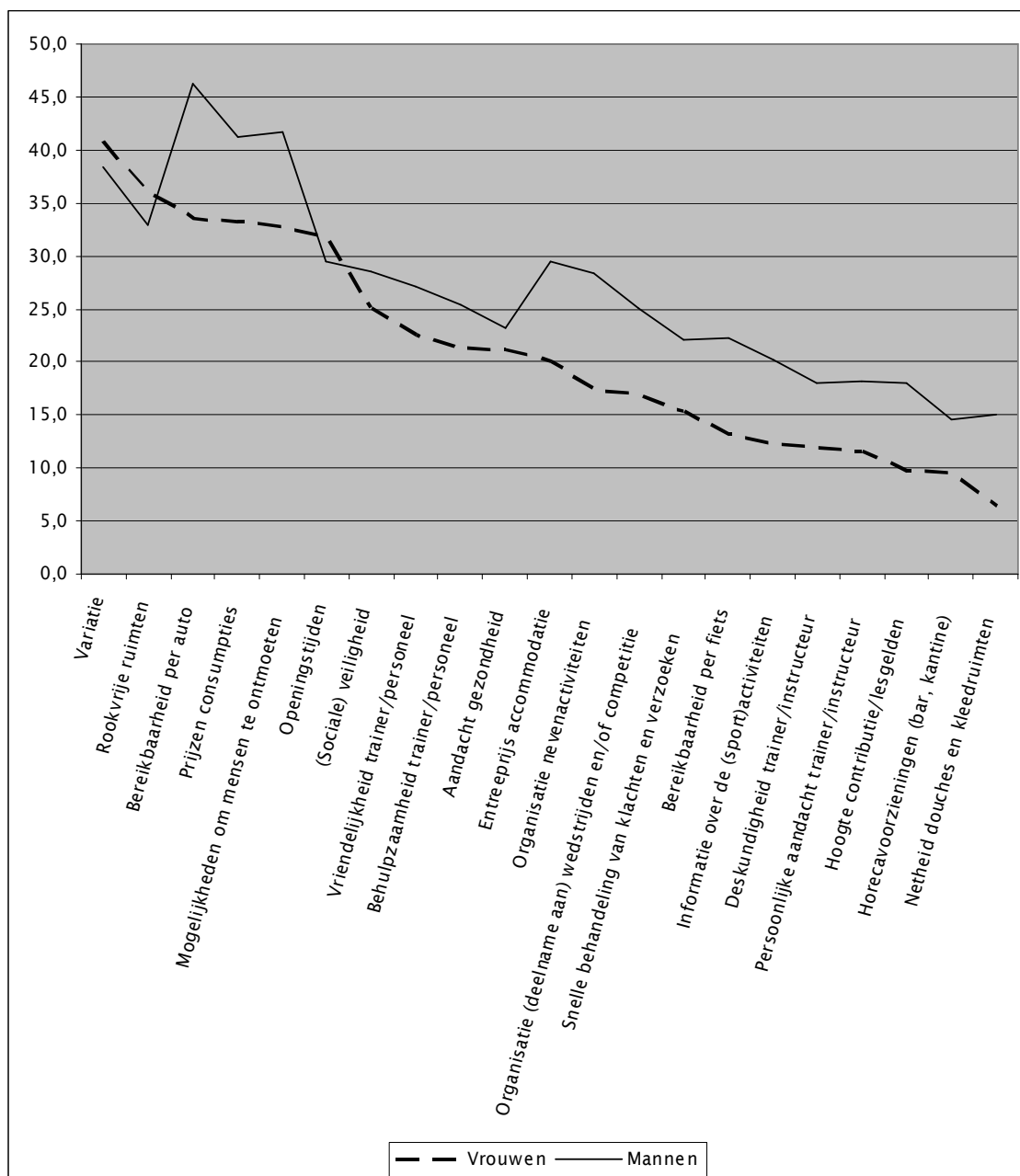
Motieven	Beginnen				Beoefenen			
	25-34	35-44	45-64	65+	25-34	35-44	45-64	65+
Gezondheid/ fitheid/ lichaamsbeweging	64	69	79	79	78	85	84	83
Plezierbeleving/ ontspanning	50	43	58	56	50	51	65	56
Sociale contacten/ gezelligheid	45	33	42	47	50	53	46	60
Boeiende activiteit/ leren vaardigheden	32	36	20	23	18	18	10	14
Uitlaatklep/ compensatie dagelijks leven/ zinnen verzetten	20	16	20	12	48	37	31	12
Presteren/ competitie/ winnen	14	18	11	17	25	17	9	8
Strak/ slank lichaam	15	16	12	2	20	17	13	2
Spieropbouw/ kracht	12	16	13	7	16	17	11	6
Afvallen	14	19	10	9	16	13	13	6
Natuurbeleving/ lekker buiten zijn					24	30	30	29

Figuur B3.1 Sportdeelname huidige sport naar leeftijd, in procenten van bevolking van 6 jaar en ouder

De gegevens uit de figuur zijn ontleend aan de bevolkingsenquête (2005) en gebaseerd op de drie meest beoefende sporten.

Figuur B4.1 Bereidheid (iets) meer te betalen voor betere kwaliteit, naar sekse, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

Tabel B4.1 Gewenste extra voorziening bij huidige sportaanbieder, naar sekse, leeftijd en organisatorisch verband, in procenten van sportende bevolking van 25 jaar en ouder

	Geslacht		Leeftijd				Organisatievorm	
	Man	Vrouw	25-34	35-44	45-64	65+	Vereniging	Commercieel
Fysiotherapie/sportverzorger	18	17	23	13	20	11	20	23
Fitnessruimte	14	9	21	9	13	3	9	23
Cursussen (bijvoorbeeld reanimatie en EHBO)	11	11	11	8	13	10	13	13
Thema- of informatieavonden	9	7	7	8	10	7	7	11
Sportshop	7	7	8	5	7	7	7	12
Verenigingsuitstapjes	9	4	11	6	6	4	12	2
Feestavonden	8	4	13	8	3	2	9	3
Kinderopvang	6	7	12	11	1	2	7	9
Anders, namelijk	5	4	8	3	3	3	6	5
Nieuwjaarsreceptie	5	3	3	5	3	6	6	3
Businessclub/vriendenclub	5	1	1	2	4	5	4	1
Kinderspeelplaats	3	3	5	7	0		4	3
Sponsorbijeenkomsten	4	1	3	4	3	1	5	
Kampen	3	2	1	2	2	8	1	1
Kantoorfaciliteiten (kopieerapparaat, Internet)	3	1	3	4	0	1	3	1
Werk/huiswerk/vergader-ruimtes	3	0	3		1	2	2	1
Huiswerkbegeleiding	2		2	1	0	3	2	0
Geen extra voorziening gewenst	0	1			1		1	0

Noten

¹ Vergeleken met andere, landelijke, onderzoeken, is het percentage dat sport beoefent volgens de bevolkingsenquête 2005 redelijk hoog. Zo bedraagt het percentage sporters onder de bevolking van 6-79 jaar volgens het AVO 2003 73 procent. In het AVO worden denksporters en sport tijdens vakantie (buiten Nederland) echter niet meegeteld. In de bevolkingsenquête is gebruik gemaakt van de RSO-richtlijn en zijn denksporten en vakantiesporten wel meegeteld. Een ander onderzoek uit 2005 (NSO) onder de bevolking van 15 jaar en ouder, waar eveneens gebruik is gemaakt van de RSO richtlijn, komt tot een sportdeelname cijfer van 68 procent. Het BSC geeft dus een lichte overschatting van het aandeel sporters in de Nederlandse bevolking.

² Uitgaven aan het bezoeken van sportwedstrijden en aan het volgen van sport via de media (televisie, krant, tijdschriften, boeken) zijn hier buiten beschouwing gelaten.

³ Volgens het CBS bedroegen de uitgaven aan sport, per hoofd van de bevolking, in 2003 211 euro per persoon. Rekent men de cijfers uit de bevolkingsenquête om van uitgaven per sporter van 6 jaar en ouder naar uitgaven per hoofd van de bevolking van 0 jaar en ouder, dan bedragen de uitgaven aan sport in de bevolkingsenquête 270 euro per persoon, ofwel ruim een kwart hoger dan in het CBS onderzoek uit 2003. Uit beide onderzoeken blijkt dat burgers ongeveer eenderde van hun sportbestedingen aan kleding en schoeisel en attributen besteden, en tweederde aan contributies en les gelden.

⁴ Aangezien hier verder niet is gevraagd wat dit vrijwilligerswerk inhoudt, en ook niet of men dit vrijwilligerswerk verrichtte als lid van een sportvereniging, hoeft het niet te verbazen dat dit percentage hoger uitvalt dan de 11-14 procent vrijwilligers die worden gerapporteerd door respectievelijk het SCP en het CBS (Breedveld & Tiessen-Raaphorst 2006).

⁵ Dit gemiddelde ligt boven het gemiddelde 3,6 uur er week die sportende burgers vanaf 12 jaar aan sport aangeven te besteden in het Tijdsbesteding onderzoek ofwel TBO van SCP en partners (zie www.tijdsbesteding.nl). Mogelijke verklaringen voor dit verschil zijn: ten eerste, de algemene neiging onder burgers om de hoeveelheid tijd die ze aan positieve activiteiten besteden te overschatten; ten tweede, het feit dat in het TBO alleen de sporttijd in oktober wordt gemeten en niet de tijd in bijvoorbeeld de wat sport betreft intensievere voorjaartijd; en ten derde, het feit dat in het TBO de reistijd van en naar het sporten apart is gehouden van de 'zuivere' sporttijd, een onderscheid dat de respondenten uit de Sportersmonitor niet is gevraagd te maken.

⁶ In het Obin-onderzoek van TNO en consument en Veiligheid zijn deze cijfers voor 2005 respectievelijk 44% (jaar), 54% (zomer) en 46% (winter) (Hildebrandt et al. 2007).

⁷ Het AVO 2003 vond dat 43% van de sporters van 6 tot 79 jaar sport in trainings- of competitieverband. In de Sportersenquête waar in dit rapport uit is geput neemt 67 procent van de sporters (van 25 jaar en ouder) deel aan trainingen/lessen of competitie/toernooien. Dit verschil is mogelijk te verklaren door het feit dat in de Sportersenquête duidelijk meer antwoordcategorieën zijn opgenomen over het deelnemen aan trainingen en competities, waardoor de sporter meer uitgenodigd werd om na te denken of zijn of haar sport behoort tot één van de antwoordcategorieën.

⁸ Een sportloopbaan wil zeggen dat men met een sport is begonnen en daar ook weer (tijdelijk) mee is gestopt.

⁹ Zie bijlage tabellen B3.3 en B3.4 voor uitsplitsingen naar sekse en leeftijd.

¹⁰ Naar dit aspect werd echter niet gevraagd bij de beginmotieven en daarom kan geen uitspraak gedaan worden in hoeverre dit aspect toe- dan afneemt.

¹¹ In de Belang-Satisfactie Matrix worden voor de verschillende service-elementen de scores voor belangrijkheid en tevredenheid met elkaar geconfronteerd. Gebruikelijk worden de gemiddelde scores

voor belang en tevredenheid als kritische grens genomen. Deze analyse levert een viertal kwadranten op (LAAG belang - satisfactie LAAG; LAAG-HOOG; HOOG-LAAG; HOOG-HOOG), die ieder een specifieke behandeling vragen. Dit kan als volgt schematisch worden weergegeven:

Tevredenheid Hoog	Surplus kwadrant: Eventueel afzwakken	Meerwaarde kwadrant: Handhaven
Tevredenheid Laag	Geen prioriteit: Negeren	Attentie kwadrant: Investeren
	Belang Laag	Belang Hoog

¹² Met een sjeke term: het 'agonale' karakter van de sport.

¹³ De laatste twee zijn echter wel, met afstand, de sporten die door de meeste mensen in verenigingsverband worden beoefend.

¹⁴ Dat geldt ook de tijden waarop gesport wordt. Voor zowel mannen als vrouwen geldt dat beide groepen eigenlijk overwegend tevreden zijn met de sporttijden, hoe traditioneel (avonden, weekeinden) die ook zijn. Ook de beeldvorming van de consument die 24 uur per dag wil kunnen sporten verdient bijstelling. Voor veel sporters vormt het sporten onderdeel van een vaste dagelijks of wekelijkse routine, waarbij sporters zeer herkenbare voorkeuren uitspreken ten aanzien van de tijden waarop ze willen sporten.

¹⁵ Van de 90 personen die een schriftelijke vragenlijst aanvroegen, stuurden 80 deze terug (een respons van 89 procent).